

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

на тему: Структурно-семантичні особливості та способи відтворення фахової термінології в українськомовному перекладі трилогії Айн Ренд «Атлант розправив плечі»

Студентки групи МПа 51-19
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Подгурської Анастасії Євгеніївни

Допущена до захисту
« ____ » _____ 2020 року

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент Галич О.Б.

Завідувач кафедри англійської і німецької
філології та перекладу імені професора
І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала
Кількість балів:
Оцінка:ЄКТС

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Structural and semantic specifics and ways of rendering professional terminology in Ukrainian translation of Ayn Rand’s “Atlas Shrugged”

Group MPa 51-19
School of translation studies
Educational Programme Translation Studies:
Specialized Translation (English and Second
Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Anastasiia E. Podhurska

Research supervisor:
O.B. Halych
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer

Kyiv – 2020

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І. В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) _____ курсу _____ групи факультету перекладознавства КНЛУ

(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи _____

Науковий керівник _____

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р. _____

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2019 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2019 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2019 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2020 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2020 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2020 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	07 жовтня 2020 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2020 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2020 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

_____ (ПІБ студента)

за темою _____

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

_____ (ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(_____) (ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2020 рок

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” ”

_____ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	5
1.1. Термін як основа фахової мови	5
1.2. Специфіка вивчення фахової лексики у перекладознавчій перспективі.....	12
1.3. Художня своєрідність культового роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі».....	19
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2.	
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ НА СТОРІНКАХ РОМАНУ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ».....	27
2.1. Терміносистема роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі».....	27
2.2. Структурний синтез механізмів творення та функціонування професійної лексики у романі.....	31
2.3. Прагматичні функції професіоналізмів у романі.....	35
Висновки до розділу 2.....	40
РОЗДІЛ 3.	
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ РОМАНУ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ».....	42
3.1. Способи еквівалентного відтворення англійськомовної фахової термінології в україномовному перекладі.....	42
3.2. Застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій фахової лексики в романі.....	49
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	59

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	66

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	67
ДОДАТКИ.....	68
SUMMARY.....	86

ВСТУП

Темою кваліфікаційної роботи є Структурно-семантичні особливості та способи відтворення фахової термінології в українськомовному перекладі трилогії Айн Ренд «Атлант розправив плечі», тож робота присвячена вивченню фахової термінології в мовознавстві та перекладознавстві, дослідженню її структурно-семантичних особливостей в англійськомовному романі Айн Рейд «Атлант розправив плечі» та специфіки її відтворення в українськомовному перекладі.

Актуальність теми дослідження. Сьогоднішнє прогресивне суспільство довело, що фахова лексика відіграє важливу роль у розвитку науки й техніки та здатна певною мірою визначати напрям для подальшого розроблення їхніх теоретичних положень.

Як основний засіб вираження, зберігання й передачі спеціальних науково-технічних понять термінологія забезпечує формулювання проблем і наступність наукових знань. Будь-яка галузь науки й техніки розвивається, спираючись на визначену й зафіксовану в термінах систему понять.

Саме тому, на полицях книжкових магазинів не є новизною значна кількість термінологічних словників із літературознавства, лінгвістики, економіки, геології, спорту, медицини, математики, хімії, фізики, біології тощо, які досить часто стають у пригоді спеціалістам своєї справи.

Проте, наразі читач може зустріти професійну лексику не лише в словниках, а й на сторінках художніх творів, на кшталт твору американської письменниці Айн Ренд «Атлант розправив плечі». Так, роман-антиутопія оповідає про прихід соціалістів до влади в усьому світі. Починаються гоніння на великий бізнес, планова економіка витісняє вільний ринок, США поступово занурюється в хаос і темряву. І саме тому, щоб максимально розкрити сюжет твору авторка звертається до економічної термінології, що наповнює роботу письменниці новим змістом.

Проте даний роман цікавий лінгвістам не лише з точки зору як художній твір, а й в перекладацькому аспекті, адже досить часто переклад професійної термінології в американських текстах можуть викликати труднощі, що пов'язано із способом відтворення такого роду лексики та зумовлює цікавість й актуальність даної роботи.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні структурно-семантичних особливостей та способів відтворення фахової термінології в українському перекладі трилогії Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Реалізація даної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- розглянути термін як основу фахової мови;
- визначити специфіку вивчення фахової лексики у перекладознавчій перспективі;
- здійснити огляд художньої своєрідності культового роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі»;
- звернути увагу на терміносистему роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі»
- визначити структурний синтез механізмів творення та функціонування професійної лексики у романі;
- описати прагматичні функції професіоналізмів у романі;
- проаналізувати способи еквівалентного відтворення в україномовному перекладі;
- розглянути застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій фахової лексики в романі.

Об'єктом дослідження є англійськомовна фахова термінологія.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості фахової термінології в англійськомовному романі «Атлант розправив плечі» та способи її відтворення в україномовному перекладі.

Методологія дослідження зумовлена необхідністю комплексного використання методів і методик: спостереження (під час опрацювання книги письменниці й вибірки досліджуваних номінацій), аналізу мовних одиниць (у

вивченні семантичних, структурних і стилістичних особливостей лінгвістичних конструкцій на позначення професійної термінології), описового (у тлумаченні специфіки вияву значення та функціональної спрямованості економічної термінології, уживаної в художньому тексті), структурного (під час виявлення структурних компонентів аналізованих мовних одиниць), класифікаційного (у виробленні класифікацій за семантичною та структурною ознаками)

Зазначені підходи, принципи і методи наукового пізнання дозволяють ґрунтовно проаналізувати статті з цієї теми, систематизувати та узагальнити дані для відображення об'єктивного, неупередженого погляду на проблему структурно-семантичних особливостей та способів відтворення фахової термінології в українському перекладі трилогії «Атлант розправив плечі».

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні визначення особливостей перекладу фахової термінології на прикладі художнього твору «Атлант розправив плечі».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі міждисциплінарних зв'язків перекладознавства та лінгвістики в роботі було розглянуто проблему відтворення фахової лексики в українському перекладі твору Айн Ренд.

Дані матеріали можна використовувати при написанні праць з теорії перекладу та лінгвістики, науково-популярних і навчальних посібників, в практичній викладацькій роботі, а також при розробці широкого кола загальних проблем з перекладу термінології в художніх творах.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку.

У Вступі визначається та надається обґрунтування актуальності обраної теми, методи її дослідження, а також джерела інформації, що були використані під час розробки даного питання.

У Розділі 1 висвітлюється теоретичні засади вивчення фахової термінології у мовознавстві та перекладознавстві, а також описується художня своєрідність роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

У Розділі 2 аналізуються структурно-семантичні особливості фахової лексики на сторінках роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

У Розділі 3 звернено увагу на особливостях відтворення фахової лексики на сторінках даного твору.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Термін як основа фахової мови

На сучасному етапі розвитку суспільства й наукових знань термінологія як наука є досить важливою для кожної галузі, адже в кожного спеціаліста своєї справи є в запасі низка професійних визначень на позначення тих чи інших елементів своєї справи.

Як зауважують лінгвісти, терміни виникають шляхом переосмислення загальноновживаних слів, за допомогою морфологічної деривації та запозичення готових лексем з інших мов. Крім того, терміни кожної галузі науки, техніки, виробництва утворюють власні терміносистеми, які визначаються насамперед поняттєвими елементами професійного знання в їх відтворенні мовними засобами.

Термінологія виступає автономною частиною будь-якої мови. Вона тісно пов'язана із науковою та професійною діяльністю особистості. Терміни будь-якої галузі науки, техніки, виробництва складають власні терміносистеми. Вони виступають важливим складником науки та техніки, адже саме за допомогою термінів формуються наукові теорії, закони, догми, принципи та постулати.

Українські і зарубіжні учені (Д. С. Лотте, О. В. Суперанська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько) з'ясували, що появі термінології передують час масового термінотворення. Саме тоді в окремих мовах накопичується достатня кількість тематично об'єднаних слів, що становлять одну систему понять.

Наукову сферу почали обслуговувати слова, що раніше були просто побутовими поняттями. Наука зверталася до загальноновживаних слів, наповнюючи їх особливим змістом, закріплюючи за ними дефініції [41: 34]. Сучасний етап розвитку суспільства і наукових знань характеризується виникненням термінів шляхом термінологізації – переосмислення

загальноновживаних слів за допомогою морфологічної деривації та запозичення готових лексем.

Б. М. Головін, Р. Ю. Кобріна, А. В. Лемова, українські дослідники І. К. Білодіда, Т. Р. Кияка, Т. І. Панько, І. М. Кочан у своїх працях висувають погляди щодо природи терміну, його основних ознак та відмінностей терміну від загальноновживаних слів. Праці українських учених Л. О. Симоненко, М. П. Годованої, Л. І. Іващенко, Г. В. Чорновол, Л. В. Туровської присвячені теоретичним питанням термінології, дослідженню окремих галузевих систем.

Особливості деривації термінів проаналізовано в дослідженнях К. Г. Городенської, Ф. О. Нікітіної, Л. О. Симоненко, А. С. Д'якова, Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк та інших. Згадані вище учені висували свої пропозиції щодо визначень поняття «термін» [40: 67].

Так, Д. С. Лотте переконаний, що термін – це особливе слово, М. Н. Володіна вважає, що словотвірні та семантичні характеристики англомовної педагогічної термінологіки у перекладознавчому аспекті Володіна у свою чергу вважає, що терміни – це не спеціальні слова, а лише слова, що мають особливу функцію, а його роль може виконувати будь-яка лексема [15: 45].

Різноманіття поглядів щодо визначення терміну зумовлюється переважно підходами до оцінювання здатності такого слова позначати різні поняття. Одночасно, робляться спроби знайти деякі глибинні ознаки термінів.

Дослідники Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін під терміном вважають «слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, яке виражає й формує професійне поняття й застосовується в процесі пізнання й освоєння наукових та професійнотехнічних об'єктів і відношень між ними» [25: 67].

При розгляді лінгвістичної природи терміну, необхідно зазначити, що низка вчених визнає термінами лише мовні одиниці, які мають дефініцію, і це є однією з основних ознак, на яких ґрунтується відокремлення фахової лексики від загальноновживаних слів.

Таким чином, В. П. Даниленко під терміном розуміє слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття і яке вимагає дефініції.

Т. Л. Канделакі термін визначає як «слово чи лексикалізоване словосполучення, що вимагає для встановлення свого значення у відповідній системі понять побудови дефініції» [27: 12].

Визначення О. В. Суперанської, Н. В. Подольської, Н. В. Васильєвої поєднує в собі погляди попередніх науковців, декларуючи положення про те, що «термін – це спеціальне слово (чи словосполучення), яке прийняте в професійній діяльності й уживається в особливих умовах; словесне позначення поняття певної галузі професійних знань; основний поняттєвий елемент мови спеціального призначення. Для свого правильного розуміння термін вимагає спеціальної дефініції (точного наукового визначення)» [14: 14].

Українські науковці, пропонуючи визначення терміну як складника лексичної системи, враховують його використання для позначення понять різних галузей людської діяльності. Терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо.

Крім того, дослідники додають, що «...всередині свого термінологічного поля термін однозначний. Терміни різних полів, які однаково звучать, – омоніми». Українські науковці, пропонуючи визначення терміну як складника лексичної системи, враховують його використання для позначення понять різних галузей людської діяльності.

Зокрема, в академічній праці «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» зазначено, що «...терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо» [13: 45].

Варто також зазначити, що дослідники термінології А. В. Крижанівська, Л. О. Симоненко, Т. І. Панько та ін. у своїх працях звертають увагу на те, що

термін – це одиниця мови, покликана виражати поняття науки, техніки та інших спеціальних галузей, яка є невід’ємною частиною лексичної системи природної мови, що сприяє виконанню її пізнавально-інформативної функції, пов’язаної з фіксуванням і збереженням нагромаджених людством знань.

Ряд визначень термінів ґрунтується на їх певних характерних ознаках. На думку О. О. Реформатського, найсуттєвішими рисами терміну є обмежена сфера використання та точне співвідношення слова та предмета чи явища [25: 165].

О. С. Герд робить висновок, що у термінів відсутня експресивність, образність, синонімія та омонімія в одній сфері знань. О. О. Реформатський, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, Т. І. Панько переконані у тому, що важливою специфічною ознакою терміну виступає його системність (класифікаційна та словотвірна). Автори колективної монографії «Сучасна українська літературна мова.

Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда) найхарактернішою ознакою терміну вбачають у його однозначності в межах однієї термінологічної системи, до якої він відноситься. Це можливе лише у тому випадку, коли термін виступає однозначним, але це не означає, що поза межами однієї сфери слово не може набувати інших значень, тобто проявляти свою полісемічну природу [30: 158].

Отже, головними ознаками терміну, як вважають більшість дослідників, виступають його однозначність у межах однієї терміносистеми, наявність чіткого визначення, системність і стислість. Саме на цих характеристиках ґрунтуються визначення термінів.

Однією з найважливіших умов існування терміну є системність, тобто існування його як окремого елемента серед інших, із якими він вступає в певні зв’язки й відношення, фіксуючи у своєму поняттєвому обсязі визначений фрагмент дійсності й у такий спосіб разом з іншими термінами забезпечуючи повне й системне відбиття на рівні мови системності знань, що накопичені наукою стосовно певної галузі людської діяльності [9].

У множині термінів кожної галузі вирізняють дві складові частини:

– термінологія – сукупність термінів з усіх галузей знання (які функціонують стихійно), а також є назва розділу лексикології, що вивчає терміни певної мови. Існує також загальнонаукова термінологія, що використовується в усіх галузях науки, виробництва, суспільного життя, як-от: аналіз, синтез, проблема, теорія, гіпотеза тощо;

– терміносистема – опрацьована фахівцями певної галузі та лінгвістами підмножина термінів, яка адекватно й однозначно відображає систему понять цієї галузі.

Також з погляду структури з-поміж термінів виділяються:

– однослівні (ансамбль, гобелен, емульсія, фактура, гравюра, темпера);

– терміни-словосполучення (офсетний друк, архітектурний ордер, пластичне мистецтво, олійний живопис, прикладна графіка, синтез мистецтв, художнє конструювання, ландшафтний дизайн);

– у військовій та спортивній галузях зустрічаються терміни-речення. Наприклад, *кроком руш!*

За частиномовною належністю можна виокремити такий поділ, що більшість термінів становлять іменники (пейзаж, автопортрет, килимарство, вишивка, фронтон, дизайн, пластика), оскільки номінація є носієм найбільш важливих змістів у пізнаванні дійсності.

На другому місці це терміни-прикметники (здебільшого субстантивовані): комічне, типове, колоскові тощо. Та рідше в ролі термінів виступають інші частини мови, зокрема прислівники – пристрасно (муз.), дієслова – рости (бот.).

З погляду застосування терміни можна поділити на:

– загальноживані (ідея, культура, образ, тема, композиція, тон, гіпотеза, формула);

– вузькоспеціальні, вживані в якійсь одній галузі науки (натюрморт, гравюра, літографія, сфумато, темпера, вітраж) [7: 27].

За зовнішніми ознаками термінів пізнати не можна. Якщо за даним словом стоїть поняття і цим поняттям оперує певна галузь науки, то це і є термін. З розвитком науки може настати момент, коли між терміном та позначуваним ним поняттям виникає суперечність.

Наприклад, слово-термін атом утворено від грецького *atomos* «неподільний». З поглибленням наукових досліджень з'ясувалося, що атом подільний. Термін залишився, але в нього з'явилася невідповідність форми і змісту.

У кожній царині людської діяльності функціонує якась частина термінологічної лексики певної мови, дослідження якої вимагає поділу її на групи. Різні науковці (і зарубіжні, і українські) по-своєму розподіляють терміни за галузями знань. Зокрема, російські мовознавці Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін виділили чотири групи термінів:

- терміни науки;
- терміни техніки та виробництва;
- терміни управління;
- терміни культури й спорту [7: 14—15].

У наукових термінах на перший план виступає зв'язок із поняттям, а в технічних та інших типах термінів – співвіднесеність із предметом, який називається. Тому виробничі, технічні та інші терміни (крім наукових) семантично близькі до загальноживаних слів; причому межа між виробничо-технічним терміном і загальноживаним словом може бути проведена лише за допомогою контекстного аналізу [13: 46].

Термінологія сучасної української літературної мови дуже багата й розгалужена відповідно до наявних у нинішньому суспільстві знань. В.

М. Русанівський усю термінолексику поєднав у такі групи:

- наукова;
- суспільно-політична;
- суспільно-економічна;

– юридична [9].

Варто зазначити, що детальніший поділ термінології здійснено в монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. К. Білодіда). У її складі виділено велику групу суспільно-політичної термінологічної лексики, з якою семантично споріднена група слів на позначення понять зі сфери різних суспільних наук: економічна, філософська, логічна, психологічна, педагогічна, історична, юридична, дипломатична, фінансова, офіційно-ділова термінологія.

У групі термінологічної лексики української мови виокремлено літературознавчу й лінгвістичну термінологію. Дуже розгалужена термінологія мистецька й мистецтвознавча, до якої належить лексика: музична, театральна, кіномистецька, образотворчого мистецтва, архітектурна.

Розвинена фізико-математична, природнича, геолого-географічна й технічна термінологія. У складі наукової термінологічної лексики розрізняється, наприклад, термінологія математична, фізична, хімічна, біологічна, фізіологічна, ботанічна, зоологічна, географічна, геологічна, астрономічна.

У технічній лексиці виокремлено гірничу, металургійну, машинобудівну, електротехнічну, гідротехнічну, зварювальну, радіотехнічну термінологію. Розвинена також термінологія сільськогосподарська, медична, спортивна, військова, авіаційна тощо.

Як засвідчують праці науковців, із кінця 60-х років ХХ ст. в Україні започатковано багатоаспектне дослідження терміносистем різних галузей знання, що уможливило простежити історію їх становлення, процеси номінації спеціальних понять та явищ, визначити лексико-семантичні та структурно-граматичні особливості досліджуваних термінологій, їх генетичний склад та функціонування в різних стилях української мови.

1.2 Специфіка вивчення фахової лексики у перекладознавчій перспективі

Відповідно до наукових досліджень всю лексику фахового тексту можна поділити на 4 види:

- 1) терміни певної галузі, які мають власну дефініцію;
- 2) міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці (в т.ч. терміни суміжних наук) – наприклад, поширені терміни філософії, політології, математики, філології та под.;
- 3) напівтерміни або професіоналізми, до яких можна віднести й номенклатури, щоправда професіоналізми, як правило, можуть тлумачитися, на протилежність номенклатурним одиницям;
- 4) професійні жаргонізми, які не претендують на точність та однозначність, мають великий рівень образності та емотивно забарвлене значення. Динаміка фахових мов часто віддаляє їх від вихідної бази загальнолітературної мови та може призвести до виникнення непорозумінь між фахівцем та нефаківцем, творить штучну атмосферу елітарності [11: 7].

Фахові тексти мають свою специфіку побудови. Її формують, наприклад, такі ознаки:

- 1) дієслово втрачає своє часове співвідношення і вживається здебільшого в теперішньому часі;
- 2) дієслово вживається часто в пасивній формі;
- 3) дієслово як вид слова відіграє відносно меншу роль;
- 4) іменник відіграє важливу роль;
- 5) однина вживається частіше, ніж множина;
- 6) прикметник вживається відносно часто.

Окремі фахові мови користуються специфічними мовними засобами, які, у свою чергу, можуть мати місце і в інших фахових мовах. Кілька субмов можуть формувати більші класи з їх спільними ознаками. Так, серед фахових мов можна розрізнити мови соціальних наук і мови технічних галузей, які мають не лише специфічні терміносистеми, але й різну організацію тексту, мовну структуру.

У цьому зв'язку можна запропонувати ієрархічну систему фахових мов та їхніх класів у межах загальнонаціональної мови. Зрозуміло, не лише субмова права, але й інші субмови поділяються так само на підвиди (фахові мови).

За рівнем абстрактності фахові мови можна умовно поділити на кілька видів:

1) найвищий ступінь абстрактності (базові теоретичні науки, які використовують штучні символи, формули);

2) дуже високий ступінь абстрактності (експериментальні науки – комунікація між науковцями, технарями);

3) високий ступінь абстрактності (мови з дуже великою долею фахової термінології й чітко обумовленим синтаксисом – прикладні науки);

4) низький ступінь абстрактності (мови з досить значною часткою фахової термінології та відносно незв'язаним синтаксисом – сфера матеріального виробництва);

5) дуже низький рівень абстрактності (мови з незначною кількістю фахових термінів та незв'язаним синтаксисом (сфера споживання, торгівля). До точних наук із високим ступенем абстрактності слід віднести природничі й технічні науки, оскільки вони зосереджені на універсальних законах, на емпірично доведених засадах, соціальні ж науки, навпаки, мають герменевтичне спрямування, оскільки їх метою є інтерпретація людського буття [14: 98].

У технічних дисциплінах особливості та ознаки відповідного предмета мають бути описані бездоганно, їх мови описують конкретні об'єкти чи феномени, які можна відчутти чи виміряти. Мовам соціальних наук належить описова функція, суть понять встановлюється інтерпретативно.

Лінгвісти (насамперед Б. Гавранек) розрізняють у процесах комунікації чотири функціональні стилі залежно від диференційованих соціальних потреб:

1) загальний комунікативний стиль (розмовна мова в побуті, в усному мовленні);

2) професійний практичний стиль (офіційне спілкування, ділова мова);

3) науково-теоретичний стиль (мова науки);

4) естетичний стиль (мова літератури, поезія).

Фахові мови в цій класифікації представлені двома видами стилів – професійно-практичним та науково-теоретичним. Визначення фахових мов включає в себе кілька семантичних фрагментів, насамперед:

а) засіб оптимального розуміння між фахівцями в окремій професійній сфері;

б) наявність специфічної фахової лексики та окремих норм відбору, застосування та частоти загальноповживаних лексичних і граматичних засобів;

в) актуалізація у фахових текстах, які, крім прошарку професійної лексики, містять загальномовні сегменти, отже, фахова мова не може мати статус відокремленого від загальнонаціональної мови суб'єкта;

г) приналежність до фахових текстів професійного мовлення, у той час як до загальномовних елементів як частини системи мови належать літературна мова, розмовна мова або діалект [14: 98].

Відповідно до положень Енциклопедичного економічного словника економічні та управлінські терміни поділяються на три різновиди за ознакою «зрозумілості» [22: 175]:

– терміни загального значення характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному змісті і зрозумілі усім;

– спеціальні економічні та управлінські терміни володіють особливим економічним чи управлінським змістом, зрозумілі лише фахівцям в певній галузі;

– спеціально-технічні терміни відображають область спеціальних знань – техніки, економіки, управління, медицини і т.д.

Виходячи з такого дефінування, лінгвісти нараховують сьогодні близько 300 фахових мов. Їх безоглядне застосування слід обмежувати рамками вузької спеціальності, оскільки їх повне запровадження у сфері суспільного спілкування призводить до т. зв. «комунікативних бар'єрів», викликає непорозуміння й може спекулятивно використовуватися з метою певної зверхності, елітарності.

Мабуть, недаремно близько половини громадян (опитування проводилося в Німеччині) вважають, що юристи ще більше заплутують справу, аніж вона є такою насправді.

Таким чином, фахові тексти розрізняються на текстовому й термінологічному рівнях. Наочним прикладом у цьому зв'язку може бути зіставлення юридичних, економічних та технічних текстів. В економічних текстах спостерігається певне міжнародне «вирівнювання» термінології, що є насамперед результатом впливу американської економіки, хоча й у цій галузі має місце амбіційний спротив окремих поширених мов, які намагаються запроваджувати власні термінологічні одиниці.

Зовсім інша ситуація з технічними текстами. Тут на чільному місці проступає вимога міжнародної стандартизації принаймні в рамках однієї терміносистеми. Ці та подібні особливості фахових текстів повинні неодмінно враховуватися в перекладацькій діяльності й особливо в прикладних аспектах термінознавства, термінографії, стандартизації професійної лексики [21: 78].

Мовознавці переконані в тому, що переклад фахових текстів так само трудомісткий, як і літературний переклад. До того ж поверхнева уява про те, що в процесі науково-технічного перекладу досить лише субституції (заміни) професійної термінології із застосуванням граматичного мінімуму є цілком хибною.

Переклад – це точне відтворення оригінального терміна засобами іншої мови за умови збереження змісту й стилю. Така єдність відтворюється на іншій мовній основі. І вже через це перетворюється на нову єдність, властиву мові перекладу. Для повної передачі поняття оригіналу слід не лише знаходити в мові перекладу адекватні терміни та відповідні лексичні одиниці, але й відбирати необхідні граматичні форми й стилістичні чинники.

З іншого боку, слід погодитися з думкою про те, що в процесі літературного перекладу творча діяльність проступає значно дієвіше, ніж при перекладі з фахової мови. Вся річ у тім, що на передньому плані в літературному перекладі перебувають особливості витвору мистецтва, єдність образного

мислення та мистецького мовлення у вихідній мові, в той час як фаховий переклад має на меті точну передачу інформації. Але й тут не обійтися без специфічних труднощів.

Головні труднощі перекладу пов'язані не з перекладом окремих термінів, зафіксованих у термінологічному словнику, а з передачею правильного змісту кожної фрази, якому не завжди відповідає дослівний переклад. Для цього необхідно деяке знання предмета, про який іде мова. Варто погодитися з тим, що умовою правильного перекладу, тобто вибору потрібного слова з числа тих, які слугують передачею терміну оригіналу в різних його значеннях, є правильне розуміння того, про що в контексті йдеться, тобто знання явищ дійсності та їх назв [25: 69].

Перекладачу-неспеціалісту може допомогти його філологічна освіта, знання асоціативних зв'язків термінологічних морфем, афіксальні особливості термінів. У будь-якому випадку через різке збільшення попиту на переклад його якість вимагає особливої професійності цього виду діяльності. Працівники в області інформації підраховали, що на пошук інформації витрачається 20% робочого часу, в тому числі затрати часу на виявлення значення того чи іншого терміну, оскільки пошук потрібного терміну в середньому складає 15 хв. на день.

Саме тому не буде помилковим твердження про те, що кількість часу, затраченого на визначення семантики терміну була б дещо меншою, якщо б сама форма цього терміну підказувала споживачу його лексичне значення, незалежно від професійного рівня працівника. Звідси випливають принаймні два висновки:

1) перекладач повинен хоча б деякою мірою орієнтуватися в тематиці текстів, які перекладаються, що набувається також із досвідом його роботи;

2) в тексті перекладу потрібно уникати хибно орієнтуючих термінів, якщо в певній термосистемі є їх синоніми з більш вмотивованою внутрішньою формою.

Специфіка науково-технічного перекладу зводиться до специфіки передачі мовних та стилістичних особливостей, які притаманні тим чи іншим жанрам науково-технічної літератури. Більшість лінгвістів характеризують цей вид

перекладу як особливий вид діяльності, який визначається в першу чергу своїми функціональними, а не стилістичними чи жанровими особливостями.

Більше того, крім професійних функцій, цільових установок існують два абсолютно різні види перекладу усний і письмовий, кожний із яких може бути поділений на підтипи (до прикладу, усний переклад буває синхронним чи перекладом із листа).

Якість та обсяг перекладу можуть залежати від запиту споживачів, серед яких виділяють інженерноконструкторський персонал, наукових співробітників, керівників підприємств, експертів, інформаційних працівників. У залежності від їхніх вимог переклад може бути детальним, адекватним, з особливим натиском на термінологічні одиниці, чи фрагментарним, неповним, із точним перекладом лише найбільш важливих для споживача місць [28: 208].

При цьому повний переклад у цілому відповідає текстові оригіналу, а адекватний науковотехнічний переклад повинен точно передавати зміст оригіналу, мати загальноприйнятту в мові перекладу термінологію та відповідати нормам науково-технічної літератури, з якої здійснюється переклад. Наведемо кілька традиційних рекомендацій перекладу, які стосуються термінологічних аспектів перекладу:

1) в перекладі повинні використовуватися терміни, затверджені відповідними державними стандартами;

2) перекладач повинен враховувати, до якої області науки й техніки відноситься термін, що перекладається, особливо іноземний;

3) якщо в тексті оригіналу трапляється термін, не зафіксований у науково-технічних словниках, то перекладач має сам підібрати перекладний еквівалент, використовуючи довідкову літературу, або ж проконсультуватися у спеціаліста; в крайньому випадку термін можна перекласти описовим шляхом;

4) у тексті перекладу потрібно уникати синонімічного використання термінологічних одиниць; всі терміни, символи, скорочення мають бути уніфіковані;

5) якщо в тексті оригіналу знайдена смислова помилка, пов'язана з написанням терміну, перекладач зобов'язаний дати відповідний до оригіналу переклад, а в зносці вказати на помилку й навести правильний варіант;

6) чужі для мови перекладу терміни повинні залишатися в перекладі й записуватися в дужках;

7) назви латиною не перекладаються й залишаються в первісному вигляді;

8) не допускається довільне скорочення термінів;

9) номенклатури залишаються в оригіналі;

10) одиниці фізичних величин, спеціальні знаки мають відповідати технічним стандартам.

Особливої уваги при перекладі заслуговують питання термінологічної орфографії. Не варто забувати, що більшість термінів на сьогодні зберігають двоякий вид написання. Перекладачу слід враховувати ступінь використання того чи іншого варіанту в конкретній терміносфері на даному етапі, що повинно бути зафіксовано найновішими словниками.

Іноземні прізвища, географічні назви, назви фірм, закладів, організацій не перекладаються, а трансліюються відповідно до норм мови-рецепієнта. Роботу перекладача в цьому напрямку полегшує той факт, що термінологічна орфографія більше піддається процесові кодифікації, краще нормалізована, аніж орфографія загальнонавчальної мови, і тому засвоюється легше й на довший період.

Говорячи про переклади термінів, не слід забувати, що різні види перекладу потребують неоднакового підходу до передачі семантики термінологічної одиниці. Варто враховувати відоме ділення одиниць науковотехнічного тексту на вузькоспеціальну лексику, периферійну термінологію, загальнонаукову термінолексику й загальнонавчальні слова.

Будь-який вид науково-технічного перекладу потребує правильної передачі термінів, пов'язаних з основним предметом викладання; вторинні (периферійні) терміни, які є вагомими в суміжних галузях, повинні перекладатися максимально точно для адекватних перекладів; для

ознайомлювальних перекладів, де пред'явлена вимога передачі головних ідей оригіналу, точна передача периферійної термінології є факультативною

Тому визначення прагматичних відношень тексту стає першорядним завданням для перекладача. Саме прагматика тексту перекладу диктує необхідні синтаксичні та семантичні зміни у тексті перекладу [28: 78].

Прагматика, або спрямованість текстів, виступає в чотирьох проявах: по-перше, текст оригіналу і текст перекладу мають однакову спрямованість, тобто реципієнти цих текстів говорять різними мовами; по-друге, оригінал може бути спрямований виключно на спільноту мови оригіналу; по-третє, оригінал і переклад попри певні розбіжності мають спільні, універсальні ознаки; по-четверте, текст оригіналу вже призначений для реципієнтів мови перекладу.

Однак навіть тексти з однаковою спрямованістю, наприклад, інструкції для застосування лікарських засобів, які принципово призначені для одного і того самого кола реципієнтів – для пацієнтів, матимуть різне семантичне і синтаксичне оформлення, що, у свою чергу, слід враховувати у процесі виконання перекладу.

1.3 Художня своєрідність культового роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі»

«Атлант розправив плечі» – третій, останній і найбільш значущий роман американської письменниці Айн Ренд (1905 – 1982 рр.), уродженої Аліси Розенбаум, нашої співвітчизниці по народженню. Роман висловлює основні положення філософії Айн Ренд, названої нею об'єктивізму і придбала велику кількість послідовників серед прихильників вільної економіки самого різного рангу.

Виданий в 1957 році, роман набув широкого читацького визнання, проте літературною критикою був зустрінутий, в цілому, вороже. Читацький інтерес до роману залишався незмінним протягом усього його історії; в стані критиків також періодично з'являлися позитивні відгуки.

Однак найбільшу кількість шанувальників роман придбав в кризові 2000-ті роки, коли його тематика набула особливої актуальності.

Відомий журналіст Джон Чемберлен у рецензії на роман А. Ренд високо оцінив його переваги в жанрах наукової фантастики (science fiction), психологічного детективу (а «Dostoevsky» detective story) та більше всього в жанрі політичної притчі (а profound political parable) [13: 16].

Виділення критиком політичної притчі як домінуючого жанру видається цілком виправданим. У ньому, в свою чергу, простежуються ще два жанрових компонента: політичного трилера, користуючись визначенням В. А. Кухаренко, – піджанру suspense, центральний конфлікт якого складає змову організованою групи людей проти держави, і антиутопії.

Трилер проявляється в гостроті, динамічність, цікавість сюжету – тут є змова, гонитва, наростаюче напруження; антиутопія – зображення уявного світу, в якому негативні тенденції сьогодення досягають своєї жахливої кульмінації.

Дія роману відбувається в США імовірно (за деякими зовнішніми атрибутами) у ХХ столітті, де державна влада, контроль, відчуження виробників від результатів праці досягають таких масштабів, що в знак протесту найбільш значущі, продуктивні громадяни, починаючи від провідних промисловців і кінчаючи діячами науки і культури, починають зникати один за іншим.

Натхненником і організатором цього результату, що призвело в кінцевому підсумку до повного розвалу економіки і моралі країни, є містичний Джон Голт. Головна героїня, Дагні Таггарт, виконавчий директор великої залізничної компанії, заснованої її дідом, намагається всіма силами протистояти як результату, так і уряду, вбачаючи в обох загрозу своїй улюбленій справі.

Роман завершується ситуацією, коли подальша боротьба стає безглуздою і небезпечною для життя героїні Дагні котра перебирається в долину, загублену в горах, де кращі уми країни заснували свою вільну від посягань держави економіку [13: 26].

У такому коловороті подій Дагні бачить втілення всього того, до чого вона прагнула, за що боролася все своє свідоме життя. Таким чином, головна ідея роману полягає в тому, що суспільство, громадяни якої позбавлені можливості вільно здійснювати і розпоряджатися продуктом своєї праці, приречене. У цьому – повчальний сенс політичної притчі.

Детективний компонент роману також очевидний. Незважаючи на відсутність злочину, сюжет будується на загадковій події, розгадкою якої першою починає займатися Дагні, так як саме вона в першу чергу стає жертвою містичного супротивника: він веде її кращих працівників, кращих підрядників, кращих клієнтів, роблячи цілі регіони непридатними для її діяльності компанії.

Шляхом зіставлення фактів, логічних умовиводів Дагні в ролі «сищика» крок за кроком наближається до розгадки таємниці. Особистість злочинця, Голта, розкривається, за канонами жанру, лише в самому кінці. Психологічним детектив можна назвати в силу того, що Дагні намагається зрозуміти мотиви поведінки свого противника та його переконання.

Є й такий прийом масової літератури, як несподівана розв'язка, коли головний противник виявляється повним однодумцем, і між колишніми супротивниками спалахує пристрасне почуття, що затьмарює всі колишні прихильності героїні.

Особливого розгляду заслуговують елементи ще одного жанру масової літератури – наукової фантастики. Вони знаходять вираження в зображенні наукових відкриттів, набагато випередили свій час. Серед них – Сталь Ріардена, названа на честь її винахідника і виробника. Ханк Ріарден створює свою сталь всупереч ворожим прогнозами вчених та бойкоту уряду.

Дагні Таггарт, інженер за освітою, базована тільки на своє власне судження («Коли я бачу речі, я бачу їх» [13: 21] – один з філософських постулатів Ренд: знання базується тільки на сприйнятті органів почуттів, а не на інстинкті, інтуїції, одкровенні і т. п.), здатна оцінити переваги стали Ріарден – вона міцніше, дешевше і довговічніше будь-якого існуючого металу.

До того ж схожа, романтично висока, ділова етика цих двох персонажів робить їх однодумцями, протистоять панує навколо некомпетентності і саботажу всього нового, прогресивного. Інше відкриття з арсеналу наукової фантастики – це мотор, останки якого Дагні і Ханк знаходять на руїнах колись кращого в країні заводу з виробництва двигунів «The Twentieth Century Motor Company».

Мотор (як згодом з'ясується, винайдений Дж. Голтом) перетворював статичну електрику атмосфери в паливо для своєї ж роботи, що робило його в багато разів ефективніше двигуна внутрішнього згорання. Романтично піднесене опис можливостей, що відкриваються цим геніальним винаходом (він умовно збільшував життя кожної людини в країні на десять років, вивільняючи робочі години), особливо ефектно на тлі пануючого навколо запусіння.

За допомогою художніх засобів створюється подібна антиутопічна картина: від промислового міста залишився лише скелет, самотньо похилений телеграфний стовп на фоні небосхилу був хрест над широкою могилою, брила бетону, в минулому школа, нагадувала череп з порожніми очницями вікон, з рідкісними пасмами волосся у вигляді ламаних проводів.

Художня деталь, що використовується автором для зображення побуту залишилися в місті після закриття заводу людей, допомагає читачеві відтворити в своїй уяві жахливу картину у всій її повноті. Це – недіюча газова плита, яка служить комодом для ганчір'я, у той час як їжа готується на викладеному з каменів в кутку кімнати печі; розплавлена свічка в пляшці як єдине джерело освітлення; колодязь, з якого виснажені, байдужі люди носять воду в жерстяних каністрах з-під палива з мотузками замість ручок; дороги, зарослі травою, розмиті дощем.

Як результат – повна інтелектуальна і моральна деградація людей: вони не можуть відповісти на просте питання, як дістатися до заводу; хлопчисько під схвальний регіт однолітків і при байдужому потуранні дорослих запускає каменем в лобове скло машини Ханка [13: 32].

На стику жанрів наукової фантастики та антиутопії чітко вимальовується контраст між геніальним творінням людського розуму і життя в місті-примарі,

який служить вираженню філософської ідеї Ренд: вільний творчий працю рухає цивілізацію вперед; державно-чиновницьке свавілля, що сковає ініціативу творців-виробників, звертає історію назад.

Ще кілька винаходів з області наукової фантастики знаходяться в долині, куди Джон Галт веде повсталих проти свавілля уряду громадян країни. Одне з них – екран із відображають променів, створює явище міражу, коли реальний вигляд затуляється зміщеним зображення віддаленого об'єкта.

Дагні першої з зовнішнього світу стикається з цим рукотворним явищем. Переслідуючи літак, на якому відлітав цінний для неї працівник, вона в азарті погоні ризиковано спрямовує свою машину вниз назустріч гострим гірських вершин і з подивом виявляє замість гранітних скель зелену галявинку, цілком придатну для посадки [39].

Згодом Голт пояснює їй, що вона бачила, перебуваючи за кермом свого літака, було проекцією вершини гори, що знаходиться в реальності на відстані п'яти миль від долини. Для Дагні щит набуває символічного значення: це фізично нематеріальний бар'єр між долиною і зовнішнім світом стає метафорою могутньої бар'єру між життям справжньої, такої як в долині, і міражем первісного варварства, з якими їй доводиться битися в зовнішньому світі.

Інше «найвище досягнення людського розуму» – винайдена Голтом електростанція. Проста строгість її конструкції, що представляє собою куб з граніту, без вікон, з блискучою сталевий дверима і антенами проводів на даху, заповнюється описом її значення.

Це невелика споруда здатна замінити всі існуючі в країні електростанції, перенаправити роки людської праці і звільнені матеріальні кошти на досягнення інших високих цілей. Будь-технічна споруда, будь то завод, електростанція, поїзд, значимо тільки тоді, на переконання Голта, коли воно служить для радості людини, його насолоди життям.

Такі ж аргументи наводить і винахідник технологічного процесу видобутку нафти способом, вважався неможливим, Елліс Уіатт. Кінцева мета – не гроші, міркує герой, а вільний час. Дні і години життя в долині, за його

образним зауваженням, йдуть не в стічну канаву, як у зовнішньому світі, а витрачаються на саму життя [39].

Примітно, що така затята прихильниця матеріального стимулу у виробництві, як Rand, акцентує не фінансову, а скоріше, етичну сторону винаходів. Схожу мету переслідує зображення ще одного науково-фантастичного відкриття – двері електростанції, що відкривається, по зауваженню Голта, думкою.

Для активізації механізму необхідна певна комбінація звуків, що міститься в словах, висічених над самими дверима: ніколи не жити заради іншої людини і ніколи не просити нікого жити заради тебе. В цій тезі – суть його сповідають Ренд раціонального егоїзму.

Таким чином, цінність технічних механізмів подається не у фізичних величинах, а в етичних, а в більш широкому сенсі – в філософських. Однак не всі наукові відкриття в романі служать прогресу. В арсеналі держави знаходиться звукове зброя, під кодовою назвою «Проект Х».

Принцип його дії заснований на руйнівній силі звукових коливань певної частоти. (Можна припустити, що ідея такого фантастичного винаходу була навіяна дослідями відомого американського винахідника сербського походження Ніколи Тесла (1856 – 1943 рр.) з механічним осцилятором, налаштувавши який на резонансну частоту будь-якого предмета, його можна зруйнувати.).

В описі цього приладу переважають слова з негативною оцінною конотацією: це маленьке приземкувата споруда з гротескно важким куполом, здавалося, не належало індустріальної епохи; його неохайна, примітивна конструкція непридатна більше для використання в ритуалах дикунів [39].

На показових випробуваннях зброю знищує напівзруйновану ферму, навколо якої бігає стадо прив'язаних до кілочків кіз; бігаючи поруч козеня – уособлення радості життя. В результаті згубної дії невидимих, нечутних звукових хвиль все живе і неживе перетворюється на купу уламків і паленої сірої вовни.

На випробуванні публічно оголошується призначення цієї зброї: воно необхідне для встановлення миру і гармонії всередині країни; тут же йому дається офіційна назва: Томпсон Гармонайзер в честь президента Томпсона. Паралель з сатирою Оруелла очевидна.

Не менш жахливий прилад для тортур, названий по імені свого творця «пристосуванням для переконання Ферріса» (Ferris Persuader). На ньому катують схопленого Голта, схилиючи його взяти управління країною в свої руки і врятувати їх систему. Абсурдність ситуації, коли ворога силою примушують керувати собою, також робить зображення сатиричним.

Оголене тіло Голта, за яким пропускають електричний струм, порівнюється зі статуєю людини як бога [13: 32] (ренесансна ідея богоподібного людини-творця), різко контрастує з камерою, призначеної для доісторичного дійства.

У той же час ця статуя людини з безмежними можливостями набагато органічніше асоціюється зі світом електричних проводів, блискучих панелей управління, точних інструментів, що знаходяться в некомпетентних руках його мучителів. Підтвердженням цього є те, що в кінці тортури зламався не Голт, а машина; а Голт підказав розгубленому механіку причину поломки і способи її усунення.

Ця сцена так само, як і всі інші, пов'язані з науковими винаходами, є символічною: організатори страти тікають з камери, де залишився лежати живий генератор, прив'язаний до мертвого.

Висновки до розділу 1

1. Термін – це спеціальне слово (чи словосполучення), яке прийняте в професійній діяльності й уживається в особливих умовах; словесне позначення поняття певної галузі професійних знань; основний поняттєвий елемент мови спеціального призначення.

2. Головними ознаками терміну, як вважають більшість дослідників, виступають його однозначність у межах однієї терміносистеми, наявність чіткого визначення, системність і стислість. Саме на цих характеристиках ґрунтуються визначення термінів.

3. Однією з найважливіших умов існування терміну є системність, тобто існування його як окремого елемента серед інших, із якими він вступає в певні зв'язки й відношення, фіксуючи у своєму поняттєвому обсязі визначений фрагмент дійсності й у такий спосіб разом з іншими термінами забезпечуючи повне й системне відбиття на рівні мови системності знань, що накопичені наукою стосовно певної галузі людської діяльності.

4. Відповідно до наукових досліджень всю лексику фахового тексту можна поділити на 4 види: терміни певної галузі, які мають власну дефініцію; міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці (в т.ч. терміни суміжних наук) – наприклад, поширені терміни філософії, політології, математики, філології та под.; напівтерміни або професіоналізми, до яких можна віднести й номенклатури, щоправда професіоналізми, як правило, можуть тлумачитися, напротивагу номенклатурним одиницям; професійні жаргонізми.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ РОМАНУ АЙН РЕНД «АНТАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»

2.1 Терміносистема роману

Роман торкається теми бізнесу та підприємництва, етики та філософії ділових відносин і ролі суспільства в економічному розвитку держави. У книзі чітко відображена філософія об'єктивізму, в якій підкреслюється, що уряд не повинен втручатися в економічні справи суспільства.

Економіст Брайан Каплан, який не приховує своєї симпатії до даного роману, вважає книгу своєрідним підручником з теорії суспільного вибору, який досліджує діяльність політиків з позиції регіональних економічних агентів.

Емоційно нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів. Передача англійських термінів українською мовою вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою.

При перекладі науково-технічної та економічної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова [2: 58].

Отже, усі науковці наголошують на тому, що терміни – це специфічні та однозначні одиниці лексичного складу мови, які співвідносяться з поняттями певної галузі знань. Ці поняття відображаються у мові і не можуть існувати поза її межами.

Таким чином, термін володіє дуальною природою: з одного боку він називає поняття, з іншого – забезпечує зв'язок між поняттям та мовою.

До термінології загального значення, кількість якої є найчисельнішою, можна віднести наступні визначення як *trade* (торгівля): (4) «*They spoke about the future importance of the trade with Mexico, a rich stream of freight, the large revenues assured to the exclusive carrier of an inexhaustible supply of copper*» (AS:URL), *competition* (конкуренція): (36) «*competition was essential to society, and it was society's duty to see that no competitor ever rose beyond the range of anybody who wanted to compete with him.*» (AS:URL)

market (ринок): (35) «*The editorial said that at a time of dwindling production, shrinking markets and vanishing opportunities to make a living, it was unfair to let one man hoard several business enterprises, while others had none.*» (AS:URL)

, *historical cycle of steel-making* (історичний цикл виробництва): (21) «*The historical cycle of steel-making in Pennsylvania is obviously running down*» (AS:URL), *production* (виробництво): (12) «*Have you ever looked for the root of*

production? Take a look at an electric generator and dare tell yourself that it was created by the muscular effort of unthinking brutes» (AS:URL) , *board* (рада, правління): (31) «*I won't cancel it, but I won't commit myself as to what I'll say to the Board*» (AS:URL) та інші.

До спеціальних термінів, що становлять лише 28% можна віднести наступні визначення як *operator* (підприємець): (80) «*She started as night operator at a small country station.*» (AS:URL), *property right* (право власності), *trader* (торговець), *competitor* (конкурент), *concern* (концерн): (37) «*The editorial predicted the passage of a bill which had been proposed, a bill forbidding any person or corporation to own more than one business concern.*» (AS:URL), *contract* (контракт), *co-operative farming* (кооперативне сільське господарство), *shippers* (клієнти): «*he'd wait his turn along with all the other shippers, and he wouldn't demand more than his fair share of transportation —if it weren't for the Phoenix-Durango*» (AS:URL), *destructive competition* (руйнівна конкуренція) (20): «*We can't help it if we're up against destructive competition of that kind*» (AS:URL), *money* (гроші): (11) «*Money is a tool of exchange, which can't exist unless there are goods produced and men able to produce them. Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value*» (AS:URL) та інші.

І спеціально-технічна термінологія представлена такими визначеннями як *superintendent* (розпорядник), *crumbling* (занепад), *expendiure* (витрати), *an industrial state* (промисловий штат): (18) «*Nobody expected Colorado to become an industrial state*» (AS:URL), *Associated Steel* (Асоціація Сталі) (28): «*Rearden is charging less than Orren Boyle's Associated Steel*» (AS:URL), *automobile manufacturer* (виробник автомобілів).

Крім того, у романі можна зустріти й географічні терміни, на кшталт назв промислових об'єктів – гілка Ріо-Норте: (97) «*She thought of an engine that lay in a ditch beside the Rio Norte Line, because a splice bar had cracked*» (AS:URL), лінія Сан-Себастьян: (22) «*I refuse to consider, I absolutely refuse to consider the possibility of the San Sebastian Line being nationalized!*» (AS:URL), копальні Сан-Себастьян: (30) «*Just as soon as the San Sebastian Mines get going and our Mexican*

branch begins to pay off» (AS:URL), Західно-Техаська залізниця: (32) «*The Texas-Western Railroad went bankrupt last month*» (AS:URL) та інші.

Назви країн – Мексика: (4) «*They spoke about the future importance of the trade with Mexico, a rich stream of freight, the large revenues assured to the exclusive carrier of an inexhaustible supply of copper*» (AS:URL), Народна Мексиканська Республіка: (69) «*The People's State of Mexico has a great future*» (AS:URL), Колорадо: (18) «*Nobody expected Colorado to become an industrial state*» (AS:URL), Огайо: (25) «*It's the post of Superintendent of the Ohio Division*» (AS:URL), західний Техас: (32) «*The Texas-Western Railroad went bankrupt last month*» (AS:URL).

Крім того, можна зустріти часте повторення і назв адміністративних посад, таких як начальник відділення фірми: (26) «*She knew that the superintendent of the Ohio Division was no good and that he was a friend of James Taggart*» (AS:URL), керівник відділення: (25) «*It's the post of Superintendent of the Ohio Division*» (AS:URL), старший конторник: (19) «*But Pop Harper, chief clerk, still sat at his desk, twisting the levers of a half-dismembered typewriter*» (AS:URL), робітник: (40) «*A worker saw him and grinned in understanding, like a fellow accomplice in a great celebration, who knew why that tall, blond figure had to be present here tonight*» (AS:URL), диспетчер сільської станції: (80) «*She started as night operator at a small country station*» (AS:URL).

Так, наприклад, за ступенем еквівалентності досліджувані терміни можна розподілити наступним чином: повні еквіваленти, до яких можна віднести прості слова-терміни – еквіваленти або повні відповідності: торговець: (1) «*A trader is a man who earns what he gets and does not give or take the undeserved*» (AS:URL), податок – «tax», цент, долар: (5) «*If you exchange a penny for a dollar, it is not a sacrifice; if you exchange a dollar for a penny, it is*» (AS:URL), чек, готівка: (9) «*Don't write me a check, I won't turn it into cash*» (AS:URL), премія, пільга, успіх: (13) «*Promotions, raises, bonuses, survival, success, everything revolved around how well one was billing*» (AS:URL).

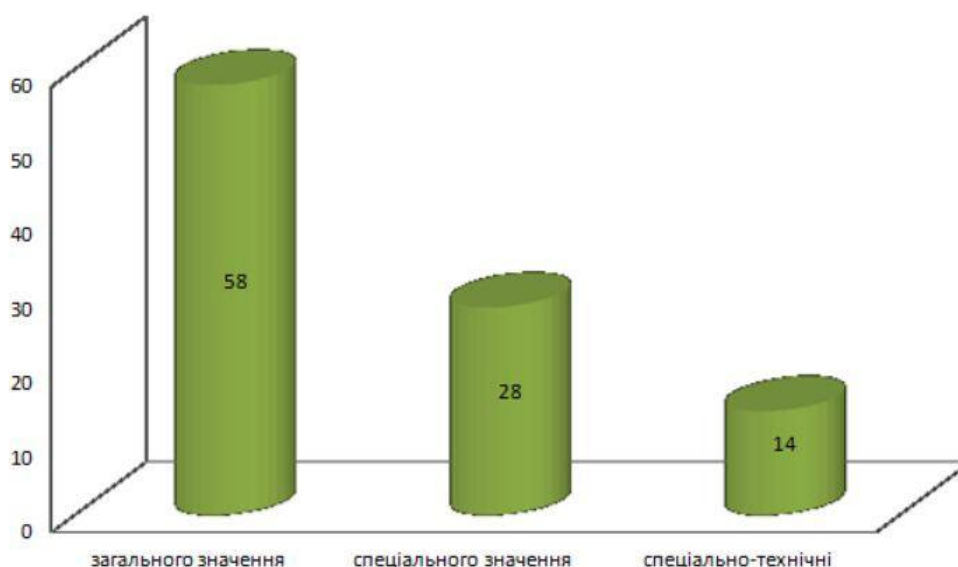
Похідні та складні слова – еквіваленти: оподаткування – «taxation», стягується – «taxation»

До терміносполучень можна віднести наступні: права і обов'язки платників податків – «rights and duties of taxpayers», низькопроцентні послуги: (16) «*Plus a low-interest mortgage loan*» (AS:URL), руйнівна конкуренція: (20) «*We can't help it if we're up against destructive competition of that kind*» (AS:URL), історичний цикл виробництва: (21) «*The historical cycle of steel-making in Pennsylvania is obviously running down,*» a newspaper had said» (AS:URL), національний видобуток: (29) «*The national output seems to be falling at an ungodly rate*» (AS:URL).

До часткових еквівалентів можна віднести багатозначні слова (словосполучення), які збігаються в одному з своїх декількох значень, наприклад: «*duty*» – мито, «*job*» – робота, обов'язок: (27) «*But may I ask whether it is your job to discuss these matters with me?*» (AS:URL)

Отже, термінологія роману «Атлант розправив плечі» представлена такими різновидами термінів як загального значення, спеціально економічними та спеціально-технічними. Так, здійснюючи аналіз економічної термінології на сторінках роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» можна сказати, що у творі найбільшу частину від загальної кількості становлять економічні терміни загального значення, а саме 58%. Трохи меншу частину становлять економічні терміни спеціального значення – 28 % та найнижчу – спеціально-технічні у кількості 14%, що показано на графіку.

Графік кількості різновидів економічних термінів на сторінках роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі»

2.2 Структурний синтез механізмів творення на функціонування професійної лексики у романі

У відповідності до свого призначення, терміни підкоряються словотворчим, граматичним і фонетичним нормам мови, утворюються шляхом термінологізації слів загально використаної лексики, запозичення або калькування іншомовних термінологічних елементів.

Сьогодні наука прагне до семантичної уніфікації систем термінів однієї і тієї ж науки в різних мовах. Так, наприклад, терміни можуть бути однослівними. Ця група термінів неоднорідні по кількості словотворчих компонентів. Відповідно з цим підставою однослівні терміни становлять такі групи:

- в структуру терміна входить одна основа;
- структуру терміна становить основа і один і більше афікс;
- термін утворюється шляхом складання основ;
- термін утворюється шляхом складання частин слів;
- утворення терміна відбувається за допомогою складання основ і афіксації.

До безприйменникових іменних можна віднести наступні визначення як торговець: (1) «A *trader* is a man who earns what he gets and does not give or take

the undeserved», право власності «*property right*» (AS:URL), гроші: (6) «*Money is a tool of exchange, which can't exist unless there are goods produced and men able to produce them*» (AS:URL), фабрики: (10) «*Some of the factories they built had remained ownerless and locked; others had been seized by the local authorities; the machines in both stood still*» (AS:URL), помічник менеджера «*assistants to the manager*», старший конторник: (19) «*But Pop Harper, chief clerk, still sat at his desk, twisting the levers of a half-dismembered typewriter*» (AS:URL), Асоціація Сталі «*Associated Steel : «Rearden is charging less than Orren Boyle's Associated Steel» (AS:URL) .*

Із загальної вибірки економічних термінів кількість безприйменникових іменних економічних термінів становить 88 одиниць.

Прийменникові представлені наступними термінами *tax on trade* (податок на промисел), *for profit* (збагачення), *lack of funds* (брак коштів), *loan from the government* (державна позика): (47) «*He had started out with a hundred thousand dollars of his own and a two-hundred million-dollar loan from the government » (AS:URL), *retirement of bonds* (списання облігацій), *to pay off* (окупитися): (30) «*Just as soon as the San Sebastian Mines get going and our Mexican branch begins to pay off » (AS:URL) та становить 6 одиниць.**

Також до даного виду можна віднести наступну термінологію як вісімнадцятигодинний робочий день: (33) «*Then, during three months of eighteen-hour workdays, he had forgotten it happily—until half an hour ago, when, long past dinner time, his secretary had entered his office and said firmly*» (AS:URL), колосальне шахрайство: (50) «*Rearden Metal seems to be a colossal kind of swindle*». (AS:URL)

Сполучниково-іменні становлять дві одиниці – *profit and loss account* (рахунок прибутків і збитків), та *historical cycle of steel-making* (історичний цикл виробництва) та прийменниково-сполучникові іменні також становлять лише дві одиниці *Bureau of Economic Planning and National Resources* (Бюро економічного планування та державних ресурсів), *president of Taggart Transcontinental* (президент «Таггарт Трансконтиненталь») [38: 474].

У кожному з цих типів конструкцій визначено продуктивні, малопродуктивні і непродуктивні моделі. Так, серед безприйменникових іменних конструкцій продуктивними виступають бінарні, трикомпонентні та чотирикомпонентні.

Найпродуктивнішою бінарною безприйменниковою конструкцією роману є модель A+N (прикметник + іменник), наприклад у словосполученні *preferential debts* – «першочергові борги», головним словом виступає прикметник *preferential*, яке пов'язане із залежним словом без допомоги прийменника; *financial security* – «фінансова певність», де головним словом виступає прикметник *financial*.

У системі економічної та управлінської термінології окрім бінарних зафіксовано також трикомпонентні безприйменникові конструкції.

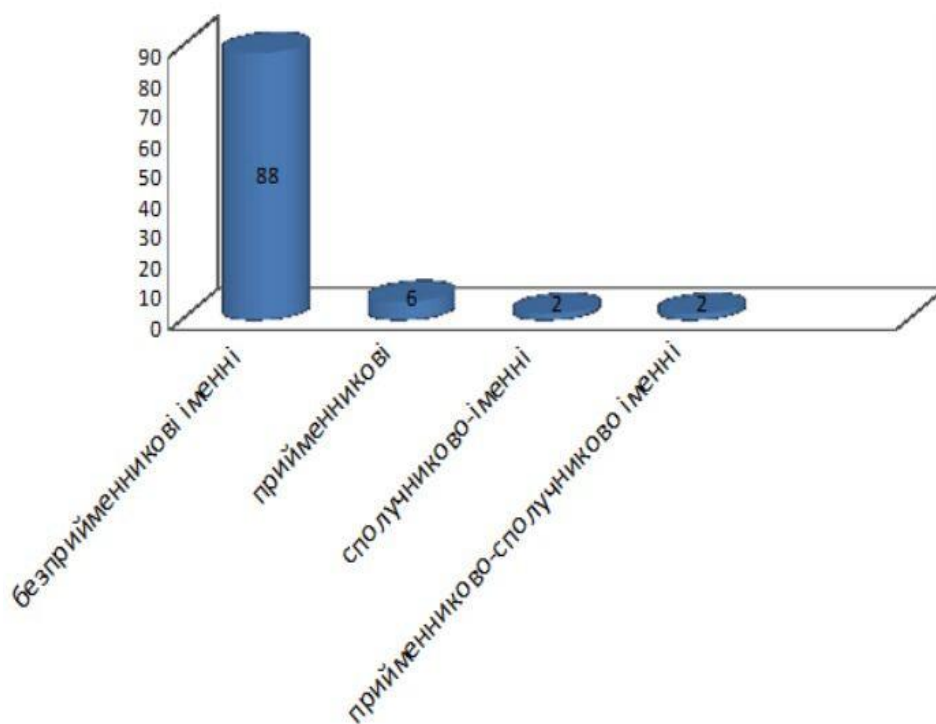
Найпродуктивнішою серед трикомпонентних виявилась модель A+N+N1 (прикметник + іменник + іменник), наприклад *the lowest day laborer* – «найнижчий робітник», *full-employment budget* – «бюджет повної зайнятості» у синтаксичній структурі якої бінарний компонент (A+N) переважно стоїть у формі родового відмінка.

Виявлено також прийменниково-іменні конструкції, структура яких ускладнюється прийменниками. Серед прийменникових бінарних конструкцій основною моделлю побудови є N+P+N1, наприклад *retirement of bonds* – «списання облігацій», *lack of funds* – «брак коштів»[38: 474].

Окрему групу серед іменних структур роману становлять моделі термінів, ускладнені сполучниками. Продуктивними тут виступають в більшості трикомпонентні терміни, утворені за моделлю N +N+Conj.+N (іменник + іменник + сполучник + іменник), наприклад *normative reserve of solvency* – «нормативний запас платоспроможності», *Deputy Director of Distribution* – «заступник директора розповсюдження», а також двокомпонентні N+Conj.+N (іменник + сполучник + іменник), наприклад *tax on trade* – «податок на промисел», *retirement of bonds* – «списання облігацій».

З огляду на управлінсько-економічну терміносистему роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» іменні структури становлять три чверті від усього складу лексики. За формально-морфологічними ознаками у корпусі іменних виділяються 4 основних типи конструкцій, що зображено на графіку.

Графік основних типів конструкцій економічних термінів, що представлені на сторінках роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі»

2.3 Прагматичні функції професіоналізмів у романі

Роман Айн Ренд «Атлант розправив плечі» – своєрідна історія, в якій йде мова про світ, не подібний до нашого, що знаходиться на краю антиутопії. Як і у більшості оповідань, за цим стоїть глибший смисл, і у випадку Атланта, роман – це історія про ідеї, про стан людини та людську велич.

Але, насамперед, сюжет книги це поєднання твору художньої літератури з утопічною інструкцією про продуктивність праці та економічний розвиток, адже у романі письменниця намагається передати, що може трапитися з

суспільством, якщо атлант розправить плечі – суспільство почне втрачати робочі місця, буде скорочуватися виробництво і зростатиме соціальна напруга.

І саме опис економічних благ та процес, авторка інтерпретує через використання значної кількості економічної термінології, що досить гармонійно вплітається в основу роману.

Однією з вузлових проблем роману є опозиція таких політичних систем, як капіталізм і соціалізм. Айн Ренд, яка неодноразово висловлювалася проти благодійності як такої і соціалізму як системи в цілому.

З перших сторінок роману «Атлант розправив плечі» перед нами виникає образ бродяги, котрий просить милостиню, а потім згадується Робін Гуд, з яким асоціює зло самопожертви Хенк Ріарден: (65) *"People say that he fought against the rules of robbers and returned the loot to those whom they robbed. <...> He is the first person to find a halo of virtue by engaging in charity with wealth that did not belong to him, distributing goods that he did not create, forcing others to pay for their pity. <...> He is the worst of all humane beings, a double parasite ..., and people began to look at him as a moral ideal "*. (AS:URL)

Айн Ренд в своєму інтерв'ю ще раз підкреслює цей момент: (2) *« There is nothing wrong with helping others, as long as they consider it as their moral duty»* (AS:URL)

Героїня Айн Ренд Дагні Таггерт заявляє у відповідь на закиди в небажанні допомагати Мексиці: (39) *«I am not interested in helping anyone. I want to make money.»* (AS:URL) Відзначимо, що в романі той, хто «робить гроші», також і жертвує їх на благодійність.

У цьому сенсі дуже показовий епізод, в якому Хенк Ріарден дає своєму братові Філіпу грошей на благодійні потреби для організації «Друзі Глобального Прогресу», при цьому постійно відчуваючи провину за те, що він думає тільки про гроші.

Так, сюжет книги майже відверто розділяє людство на два класи людей: людей, які все роблять, і людей, які цього не роблять. І якщо вивчити

взаємодію двох головних персонажів книги (Дагні та Хенка), то можна зробити ряд висновків, що робити, коли у щоденному житті виникають перешкоди, пов'язані з тяганиною та неефективністю.

Найперше, що наголошується у книзі, це те, що ефективність важливіша за неефективність. Іноді неефективність викликається іншими справами, саме тому, найкраще намагатися зробити все, навіть якщо це займе більше часу.

Так, Айн Ренд справді представляє всі перешкоди та проблеми книги як просту «тяганину» – «вартість ведення бізнесу», яку її головним героям доводиться терпіти для досягнення своїх цілей. Вона також пропонує розуміння того, як кожен персонаж представляє ці проблеми внутрішньо:

Варто також звернути увагу, що «Атлант розправив плечі» також дає кілька простих уроків з бізнесу, що впливають з рішень, які приймають головні герої у всій книзі. Їх можна навіть застосовувати або до своєї роботи, або в значній мірі до будь-якої іншої мети чи результату, який стоїть на кону.

Також авторка малює у книзі два дуже чіткі образи: одного продуктивного індивіда, який переживає суспільство, та одного непродуктивного, який покладається на благодійність, крадіжки та маніпулювання, щоб пройти. Ось деякі риси характеру, які вона виділяє щодо непродуктивних людей:

- Не бажаючи додавати цінність світові.
- Поставити реальні чи уявні перешкоди. Кожен (включаючи нас) час від часу винен у цьому. Ми часто робимо речі складнішими, ніж вони повинні бути.
- Жити без мети
- Надмірна теоретизація без дії.
- Більша стурбованість політичною коректністю, популярністю та невідповідністю, ніж відповідальністю та відповідальністю.
- Пошук підтвердження від інших. Більшість людей це робить.
- Представлення досягнення інших [39].

Варто також вказати, що письменниця дає нам образ того, що вона бачить як продуктивну особу, у формі рис характеру, поведінки, цінностей та переконань. Так, вона виділяє дві основні риси характеру: не потрібно нав'язувати іншим свої власні стандарти та маючи «дику, надзвичайну життєву силу». Це те, що відбувається, якщо у вас є мета або місія в житті, і ваша фізична енергія впорядкована.

Вона також пропонує деякі поведінки, які демонструють її головні герої:

- Мотивована цікавістю та дією.
- Вміти перемикатися між поводженням з людьми і над чимось працювати. Або створити умови, коли вам не доведеться поводитися з людьми – тобто працювати в умовах, що не відволікає увагу.
- Знати, коли потрібно піти в ізоляцію, щоб зробити справи.
- Приймати рішення, а потім продовжувати їх виконувати. Не потрібно переглядати свої рішення знову і знову.
- Рухаючись до цілей і вирізаючи речі, які не зближують вас.
- Визнавати, що у вас є більш ніж достатньо часу, щоб зробити все, що завгодно. Можливо, вам доведеться відмовитися від певних речей, які суспільство каже вам, що ви хочете, але чого ви насправді не хочете.

Вона також розповідає про «цінності» або орієнтири для сучасної поведінки. Цінності по суті відображають те, що ми вважаємо правильним чи неправильним, і визначаємо, як ми діємо.

Айн Ренд пропонує наступні: майстерність, відповідальність, вдосконалення, істина, щастя, добра воля, результати, причина, призначення, дія та продуктивність.

Письменниця також надає певні переконання, які її герої дотримуються:

- Ніхто не має права вас зупиняти.

- Ви нічого не створюєте – але можете створити будь що, що захочете.
- Подумайте «я можу це зробити», а не «я можу це зробити краще, ніж ви».
- Як люди ставляться до вас, це їхня турбота, а не ваша.
- Вся робота створюється і виходить із здатності бачити та з'єднувати те, чого раніше не було.
- Ви не зобов'язані нікому, крім себе.
- Ви можете вибрати бути раціональною істотою або самогубною твариною [39].
- Усунення загрози не є виплатою чи послугою. Не дозволяйте іншим захоплювати вас емоційно заручниками. Використовуйте межі.
- Ціна не є предметом для виконання справ. Завжди є спосіб зробити це.

Хотілося б звернути увагу, що у книзі автор вихваляє справжніх підприємців, які створили і розвивали свою справу самостійно, а не захоплювали чужі бізнеси кримінальним шляхом. Це історія про світ майбутнього, у якому вся земна куля, за винятком Америки, потрапила під владу диктаторів.

Америка ж поступово потрапляє під вплив ідей, де самопожертва є благородною, захист власних інтересів – це зло, а виробники і бізнесмени мають моральний обов'язок служити на благо суспільства.

Роман «Атлант розправив плечі» – головна книга, найбільше досягнення і остання робота Айн Ренд, у якій закладені основи моралі, метафізики, епістемології, політики та економіки. Автор розуміла, що спочатку має визначити філософські принципи, на яких побудує образи головних героїв роману у жанрі наукової фантастики, сформулювати своєрідну «філософію для життя на землі», яку назвала філософією об'єктивізму.

Так, наприклад, розкриваючи тему справедливості торгівлі автор говорить, що у всіх її безлічі форм торгівля – це *добровільна* взаємодія між людьми на *взаємну вигоду*.

Як розповідь про бізнес «Атлант розправив плечі» виділяє торгівлю як основний вид людської діяльності. Але Ренд також розширює концепцію поза сферою економічного обміну, купівлі та продажу товарів та послуг. Дійсно, історія показує, як торгівля в більш широкому розумінні стосується всіх взаємодій людини.

Це стосується, наприклад, обміну ідеями та інформацією, як ми часто говоримо на ринку ідей. У царині ідей та інформації може не бути буквальної передачі володіння. Поняття торгівлі стосується навіть особистих стосунків, де ми віддаємо одне одному і отримуємо емоційні вигоди.

А саме: (1) *«A trader is a man who earns what he gets and does not give or take the undeserved. He does not treat men as masters or slaves, but as independent equals. He deals with men by means of a free, voluntary, unforced, uncoerced exchange – an exchange which benefits both parties by their own independent judgment»*. (AS:URL)

Що в перекладі «Торговець – це людина, яка заробляє на тому, що отримує, і не дає і не бере незаслужено. Він не ставиться до чоловіків як до господарів чи до рабів, але як до незалежних рівних. Він має справу з чоловіками за допомогою вільної, добровільної, непримусової біржі – обміну, який виграє обом сторонам власним незалежним рішенням». (АПІ:URL)

Як приклад в романі уряд використовує економічний примус до виробників, регулюючи, що вони можуть робити, позбавляючи їх власності та всього, що вони побудували, сподіваючись, що зможуть ним скористатися, відірвавши їхню свободу.

Висновки до розділу 2

1. При передачі науково-технічної та економічної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

2. Відповідно до положень Енциклопедичного економічного словника економічні та управлінські терміни поділяються на три різновиди за ознакою «зрозумілості»: терміни загального значення, спеціальні економічні й управлінські терміни, спеціальні технічні терміни.

3. В опрацьованому творі частка термінів загального значення становить 58% – *trade* (торгівля), *delivery* (доставка), *competition* (конкуренція), *market* (ринок), спеціальних 28% – *operator* (підприємець), *property right* (право власності), *trader* – (торговець), та спеціально-технічних – *superintendent* (розпорядник), *crumbling* (занепад), *expendiure* (витрати) – 14%.

4. Окрему групу серед іменних структур роману становлять моделі термінів, ускладнені сполучниками.

5. Опис економічних благ та процес, авторка інтерпретує через використання значної кількості економічної термінології, що досить гармонійно вплітається в основу роману.

6. Однією з вузлових проблем роману є опозиція таких політичних систем, як капіталізм і соціалізм. Айн Ренд, яка неодноразово висловлювалася проти благодійності як такої і соціалізму як системи в цілому.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ РОМАНУ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»

3.1 Способи еквівалентного відтворення англійськомовної фахової термінології в україномовному перекладі

У процесі перекладу англійських управлінсько-економічних термінів перекладач обирає той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінує декілька перекладацьких трансформацій, щоб якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці.

Зважаючи на те, що сучасна англійська терміносистема є джерелом нових міжнародних термінів, адекватний переклад фахової термінолексики набуває особливо важливого значення для успішного становлення та нормалізації

української управлінсько-економічної термінології у відповідності до міжнародних стандартів.

(92) «*They spoke about the future importance of the trade with Mexico, a rich stream of freight, the large revenues assured to the exclusive carrier of an inexhaustible supply of copper*». (AS:URL)

(92) «Вони говорили про важливість майбутніх торговельних зв'язків з Мексикою, про рясний потік вантажних перевезень і про великі доходи, які гарантують монопольному власнику права на транспортування невичерпних запасів міді». (АПП:URL)

Що стосується словосполучення «exclusive carrier», воно являє собою гібридність з точки зору застосування його компонентів. Перший компонент «exclusive», що відноситься до сфери патентування, тобто – термін з юридичної сфери, поєднується з терміном «carrier», що у відповідності до словника маркетингових термінів, означає: «перевізник, транспортний засіб».

Буквальний переклад цього словосполучення – «винятковий перевізник», тобто перевізник, який володіє ексклюзивним правом на транспортування вантажів. У нашому прикладі перекладач перекладає цей вислів як «монопольному власнику права на транспортування».

Отже, під час перекладу не есплікуються компоненти вихідного словосполучення, проте глибинний сенс переданий вірно за допомогою прийому цілісного перетворення (виділеного Я.І.Рецкером) і передбачає зміну поверхневої структури із збереженням сенсу.

Важлива особливість філософського дискурсу в книзі: в романі зустрічаються економічні номінації не тільки в якості номінацій, але також в дефініціях і в словниковому варіанті. Це істотно ускладнює завдання перекладача, так як в цьому випадку необхідно розпізнати, яку роль відіграє в тексті та чи інша номінація, і як грамотно перевести визначення, дане їй.

Так, наприклад, номінація «sacrifice» вживається в загальноприйнятому варіанті трактування: (43) «*Sacrifice ... is the essence of morality...*» (AS:URL) «Жертовність ... ось сутність моральності ...» (АПП:URL)

Номінація виконує свою базову функцію: позначає образ, який за нею стоїть: (5) «*If you exchange a penny for a dollar, it is not a sacrifice; if you exchange a dollar for a penny, it is*» (AS:URL) (5) «*Якщо ви обмінюєте цент на долар, це не є жертвування, але якщо долар – на цент, тоді це жертва*». (APP:URL)

Таку «послідовність» уявлення в тексті роману ми і називаємо в цій роботі «формуванням власної картини світу». Крім того, при перекладі різного роду концептів на іншу мову слід звертати увагу на те, що всім без винятку подібним номінаціями властива двояка виразність – первинна і похідна – в цьому полягає основна складність передачі концептів на іншу мову.

Первинна виразність є зв'язкою між словом і його семантикою на етапі появи і розвитку мови поряд з іншими зовнішніми підставами словотвору. Вторинна виразність передбачає, що зовнішні зв'язки слова і його значення з плином часу переходять у внутрішній базис і стають органічними [39].

Таким чином, при передачі номінацій на іншу мову, слід враховувати, по-перше, первинну і вторинну виразності даної номінації і в мові оригіналу, і в мові перекладу – по відношенню до тієї номінації, за допомогою якої перекладач передає значення оригіналу.

По-друге, слід провести аналіз конотацій економічних номінацій в мовах оригіналу та перекладу. Найчастіше трапляється так, що у номінації існує закономірна відповідність в мові перекладу, проте ця номінація містить конотації, відмінні від конотацій, властивих номінації в початковому тексті.

Наприклад, у творі «Атлант розправив плечі» часто зустрічається етична номінація «selfish», котра після перекладу може переплітатися із економічною. Перекладач передавав значення даної номінації словом «егоїстичний», проте в українській мові у цього слова є занадто сильна негативна конотація, тому вона заважає сприйняттю номінації та її дефініції, даної А.Ренд.

На жаль, саме в даному випадку перекладачу доводиться вдаватися до методу закономірних відповідностей і скористатися словом з сильною негативною конотацією. Так, наприклад, дане слово в перекладі твору можна перекласти словом «самокорисливий», яке, звичайно, теж не є вільним від негативних

конотацій, зате нечасто вживається, що робить правильне сприйняття читачем дефініції даної номінації значно простіше.

Таким чином, номінація на мові перекладу «звільняється» від неправильного сприйняття. Не можна говорити, що більш негативно «егоїстичний» або «самокорисливий», проте можна підібрати більш відповідний варіант передачі цього визначення.

Використання перекладачем саме слова «selfish» при наявності в мові синонімів «egoistic» і «ego-centric» обумовлено прагматичної функцією і має бути вірно передано на мові перекладу[38].

Еквівалентне відтворення економічної термінології можна прослідкувати і в описі авторкою своїх головних героїв твору. Так, наприклад, Джон Голт – уособлення ідеальної людини, генія. Він філософ, який визначає раціональний погляд на існування, а своїми діями змінює соціальну систему світу.

Він сприймає реальність такою, яка вона є, незалежно від власних почуттів та емоцій, і закликає інших сприймати реальність об'єктивно – у цьому його унікальність. (44) *«Reality is that which exists; the unreal does not exist; the unreal is merely that negation of existence which is the content of a human consciousness when it attempts to abandon reason. Truth is the recognition of reality; reason, man's only means of knowledge, is his only standard of truth»* (AS:URL) *«Реальність існує; нереального немає; нереальним є лише те заперечення існування, яке є змістом людської свідомості, коли вона намагається відмовитись від розуму. Істина - це визнання реальності; розум, єдиний засіб пізнання людини, є його єдиним еталоном істини»* (переклад наш А.П.)

Він також висвітлює важливу тему роману: тільки завдяки розуму люди можуть досягти процвітання на землі. Вибір має кожен з нас, але чи всі ним користуються? (41) *«But to think is an act of choice. The key to what you so recklessly call «human nature»...is the fact that man is a being of volitional consciousness. Reason does not work automatically; thinking is not a mechanical process...you are free to think or to evade the effort. But you are not free to escape from your nature, from the fact that reason is your means of survival»* (AS:URL) *«Але думати - це акт*

вибору. Причиною того, що ви так безрозсудно називаєте «людською природою» ... є той факт, що людина є істотою вольової свідомості. Причина не працює автоматично; мислення - це не механічний процес ... ви вільні думати або уникати зусиль. Але ви не зможете втекти від своєї натури, від того, що розум - це ваш засіб виживання»

Наступний герой роману – Генк Ріарден – успішніший промисловець країни. Його найбільше досягнення – виготовлення нового сплаву, що має потенціал здійснити революцію у економіці. Натомість, підприємця засуджує громадськість, звинувачуючи його у жадібності і матеріалізмі, а також у тому, що він є безжальним монополістом.

(38) *«He had burned everything there was to burn within him; he had scattered so many sparks to start so many things – and he wondered whether someone could give him now the spark he needed, now when he felt unable to rise again. He asked himself who had started him and kept him going. Then he raised his head. Slowly, with the greatest effort of his life, he made his body rise until he was able to sit upright.... He never asked that question again».* (AS:URL) *« В ньому згоріло все, що палало; він розкидав стільки іскор, щоб розпочати стільки речей, - і він замислювався, чи не може хтось дати йому зараз ту іскру, яка так йому потрібна, тепер, коли він відчув, що не може знову піднятися. Він запитав себе, хто починав з ним і підтримував. Потім підняв голову. Повільно, з найбільшими зусиллями в житті, він змусив тіло підніматися, доки не зміг сидіти вертикально Він більше ніколи не задавав цього питання »*

Генк Ріарден вперше відчуває свою самотність, але разом з тим і силу. Він більше не хоче жити у вигаданій реальності, тому гідно приймає факти та починає власну боротьбу. Відтепер герой оголошує страйк уряду, мародерам, в тому числі і власній родині, що користувалася ним впродовж багатьох років. Більше він цього не дозволить.

Вірним побратимом, однодумцем Генка можна назвати Франциско д'Анконія. Він відіграє важливу роль у становленні та розвитку характеру Ріардена. Їх дружба має філософський сенс і закарбовується спільними

цінностями. Франциско залишається для читачів справжньою головоломкою впродовж усього роману.

(6) *«Money is a tool of exchange, which can't exist unless there are goods produced and men able to produce them»* (AS:URL) *«Гроші – це інструмент обміну, який не може існувати, якщо не виробляються товари і чоловіки не здатні виробляти їх. »* (АПП:URL)

(7) *Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value».* (AS:URL) *«Гроші – це матеріальна форма принципу, згідно з яким чоловіки, які бажають мати відносини між собою, повинні торгуватися і надавати співвідношення ціни та якості»* (АПП:URL)

У словах героя чітко прослідковується один з основних принципів об'єктивізму – стосунки між людьми мають будуватися рівноправно, на взаємній вигоді та без фізичних утисків. Гроші – лише засіб. Едді Віллерс є другом і помічником Дагні у компанії «Таггарт Трансконтиненталь».

На відміну від решти головних героїв роману, він не є творчим гігантом, але працює сумлінно і завжди поділяє думку Дагні. На його прикладі ми бачимо, що ніхто не експлуатує людей з меншими здібностями, а отримують користь, надаючи здатність бути їм більш продуктивними.

Едді також показує, яким чином люди середнього інтелекту вимагають створення раціонального суспільства та виявляють потребу у тих, хто може створити таке суспільство. «Гіганти» роблять вибір діяти відповідно до своїх цілей і цінностей, проте ніколи не ставлять свої бажання вище істини.

Айн Ренд зображує також і мародерів – тих, хто кидає виклик розуму і ухиляється від істини, керуючись почуттями. Як наслідок, вони постійно конфліктують з реальністю і нічого не досягають.

Усіх виробників у романі називали егоїстами, оскільки вони діяли у власних інтересах, на благо своїх компаній та людей, що там працюють, а не в інтересах мародерів та «паразитів».

Любов любов до себе любовпристрасть любовдружба сліпа любов любов до свободи любов до життя любов між учнем та любов наставником до розуму любовжертвність любовзахоплення любовврозруха любов до ідеалів любов до науки любов у набутій родині корислива любов (45) «*Another man would bring a diamond bracelet, if he wanted to give his wife a present, because it's her pleasure he'd think of, not his own. But Henry thinks that just because he's made a new kind of tin, why, it's got to be more precious than diamonds to everybody, just because it's he that's made it. That's the way he's been since he was five years old and I knew he'd grow up to be the most selfish creature on God's earth*» (AS:URL) «*Інший чоловік приніс би діамантовий браслет, якби він хотів подарувати щось дружині, тому що він думав би про її задоволення, а не про своє. Але Генрі вважає, що, новий вид олова, який він зробив має бути дорожчим за алмази для всіх, саме тому, що це він зробив. Таким він був з п'яти років, і я знав, що він виросте найегоїстичнішою істотою на Божій землі*»

Проте, чи мають право вимагати щось від нас ті, хто не може запропонувати нічого у відповідь? Раціональний егоїзм захищає та відстоює власні цінності та благополуччя. Генка, Дагні, Франциско та інших виробників звинувачували у егоїзмі, оскільки вони не діяли за законами тогочасної системи.

(46) «*Whenever anyone accuses some person of being 'unfeeling' he means that that person is just. He means that that person has no causeless emotions and will not grant him a feeling which he does not deserve. He means that 'to feel' is to go against reason, against moral values, against reality*» (AS:URL) «*Всякий раз, коли хтось звинувачує якусь людину в тому, що вона "не відчуває себе", він має на увазі, що ця людина справедлива. Це означає, що ця людина не має безпричинних емоцій і не проявить почуття, якого вона не заслуговує. Він має на увазі, що «відчувати» означає йти проти розуму, проти моральних цінностей, проти реальності*»

Першим чоловіком, який розділив з Дагні її цінності, любов до життя, свободи та ідеалів став Франциско д'Анконія. (90) «*Dagny, there's nothing of any importance in life – except how well you do your work. Nothing. Only that. Whatever else you are, will come from that. It's the only measure of human value...When you*

grow up, you'll know what I mean» (AS:URL) «Датні так і не дізналися, хто спонукав Джеймса Таггарта побудувати залізничну гілку з Техасу в пустелі Сан-Себастьяну.» (APP:URL)

Крім того, у процесі перекладу термінів перекладачі нерідко стикаються з проблемою безеквівалентної лексики, приклади якої наведені нижче:

- Goodwill, тобто умовна вартість ділових зв'язків і репутації - нематеріальний актив, який представляє собою вартість бренду компанії, клієнтської бази, моральний стан колективу та інші фактори.

- Jobber – так називають Брокера, що діє на Лондонській біржі не тільки в якості посередника, а й як зацікавлена особа.

- Collateral account, що означає «заставний рахунок» – це спосіб підвищення надійності кредиту, застосовуваний в разі заставного кредитування. Широко поширений в США.

- Odd lot – термін, прийнятий на Нью-йоркській біржі і що означає кількість акцій менше лота, тобто менше 100. Брокери, які спеціалізуються на подібних операціях, збирають акції до освіти повних лотів.

- Penny stock – американський термін, який позначає акції, цінні папери спекулятивного характеру, біржовий курс яких менше одного долара [36: 67].

Таким чином, аналізуючи еквівалентний переклад роману «Атлант розправив плечі» можна звернути увагу на те, що перекладач досить часто може зустрічатись із проблемою трактування тих чи інших економічних визначень у контексті художнього тексту, що впливає на передачу змісту оригіналу.

3.2. Застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій фахової лексики в романі

Сучасне перекладознавство характеризується різними класифікаціями перекладацьких трансформацій. Найбільш узагальнюючою є розмежування

трансформацій за чотирма критеріями: перестановка, додавання, заміна та опущення.

Перекладацькі трансформації при перекладі управлінсько-економічної термінології роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» функціонують на морфологічному, лексичному та синтаксичному рівнях. Також трансформації класифікують на формальні та формально-змістові.

Найбільш поширеними формальними трансформаціями роману є трансформації на морфологічному рівні, а саме категорійна заміна зі збереженням змісту мовних одиниць (наприклад, зміна в перекладі роду, відмінка, стану дієслова (активного на пасивний), форми ступеня порівняння) та частиномовна заміна. Найбільш поширеною заміною частин мови в романі є заміна герундія різними частинами мови, так як в українській мові відсутня така форма дієслова.

Найчастіше герундій замінено прикметниками, наприклад у терміні *Operating Vice-President*, герундій *operating* в українському відповіднику замінено на прикметник «виконавчий», в терміні *crumbling*, герундій перекладено як іменник «занепад», а герундій *undertaking* перекладено іменником – «справа» [38: 475].

Також поширеною є заміна прикметника іменником. Наприклад в термінах *chief clerk* – «старший конторник» та *office building* – «адміністративна будівля», іменники *chief* та *office* в українській мові стають прикметниками «старший» та «адміністративна».

Наступною поширеною трансформацією є транспозиція числа в термінах, більшість англійських термінів чи компонентів термінів у множині перекладаються на українську мову іменниками в однині, наприклад в терміні *the regulations of top policy* – «регламент найвищої політики», іменник *regulations* в множині в англійській мові, але в однині в перекладеному варіанті – «регламент».

Формально-змістові трансформації передбачають зміну форми й модифікацію змісту, що зумовлено специфікою мовних систем оригінального й

перекладного тексту. На лексичному рівні такий тип перекладацьких трансформацій представлений денотативним та конотативним планами, у яких репрезентовано зміст мовних одиниць.

Денотативні трансформації є більш поширеними, так як цей тип трансформацій у перекладі представляють словникові відповідники лексем, що отримують в мові перекладу семний набір, який актуалізується контекстом речення і відрізняється від вихідної лексичної одиниці.

Наприклад, економічний термін *long-range work* – «довготривала робота» в тексті роману набуває іншого закінчення (8) «*But which of them is able to afford to start a long-range job?*» (AS:URL)

«Але який із них здатен дозволити собі затіяти якусь довготривалу роботу?» (АПП:URL), *be cashed* – «перетворювати на готівку» в реченні (9) «*Don't write me a check, I won't turn it into cash*» (AS:URL) «Не випишуйте мені чек, я не перетворю його на готівку» (АПП:URL) отримує нові лексеми і стає запереченням до словникового відповідника [38: 476].

До трансформацій денотативного плану належать і метонімічні заміни, які можна диференціювати залежно від статусу суміжних предметів, явищ, понять, які є більш поширеними в художній літературі. Так як найважливішим чинником в перекладі термінів є точність значення і зрозумілість, єдиною метонімічною заміною, яка вживається в термінології роману є генералізація, наприклад *operator's desk* – «пост», *proper adviser* – «радник».

На морфологічному рівні формально-змістові трансформації поділяємо на категорійні заміни зі зміною смислу (зміни числа, виду, способу дії, ступеня порівняння, стану, часу, особи, втрата або виникнення у відповідників категорії збірності тощо), частиномовні заміни, які супроводжуються модифікацією змісту, заміни граматичних засобів лексичними зі зміною змісту і т. ін.

Здебільшого зміна змісту не дуже відчутна в цілісному фрагменті, однак більш прискіпливе спостереження виявляє розбіжність. Прикладом такої трансформації є термін з роману Айн Ренд – *get bonds «Defrozen»* – «розморозити облігації», в якому відбувається зміна стану, так як англійському варіанті

терміну, дієслово «*Defrozen*» виражене в пасивному стані, а в українській мові «розморозити» переходить в активний стан.

Також прикладом даної трансформації є термін *ownerless* – «без власників», де відбувається зміна кількості при перекладі на українську мову, проте така зміна є необхідною для передання змісту: (51) «*Some of the factories they built had remained ownerless and locked; others had been seized by the local authorities; the machines in both stood still*» (AS:URL) – «Деякі з їхніх фабрик, залишившись без власників, стояли зачинені; решту захопила місцева влада; машини не працювали у жодній з них» (АПІ:URL)

В англійській мові термін *ownerless* є прикметником, який відноситься до іменника в множині, а в українській мові термін «без власників» складається з іменника з прийменником, які відносяться до іменника в множині і отримують число відповідно до нього.

На синтаксичному рівні формально-змістові трансформації є заміною слова словосполученням і навпаки з модифікацією сенсу, переструктуруванням сполуки або речення, міжреченневих зв'язків, а також опущенням, перестановкою та додаванням елементів речення та тексту.

Проте основною ознакою таких формально-змістових трансформацій є зміна значення словосполучення, як наприклад в терміні роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» *operator's desk* – «пост», заміна словосполучення словом призвело до втрати значення терміну і призвело до його перетворення на слово загального значення, яке не передає всього сенсу і відповідно не дає читачеві достатньо інформації для розуміння речення.

Проте, варто зазначити, що безпосередньо термін має свою функцію у тексті, про збереження якої варто завжди пам'ятати під час перекладу. Так В.М. Лейчик пропонує авторську класифікацію функцій термінів і виділяє: номінативну, сигніфікативну, комунікативну, прагматичну та евристичну функції. Термін, як і будь-яка лексична одиниця, виконує номінативну функцію.

Саме тому, під час перекладу, можна зустріти наступне:(4) «*They spoke about the future importance of the trade with Mexico, a rich stream of freight, the large*

revenues assured to the exclusive carrier of an inexhaustible supply of copper». (AS:URL) «Вони говорили про важливість майбутніх торговельних зв'язків з Мексикою, про рясний потік вантажних перевезень і про великі доходи, які гарантують монопольному власнику права на транспортування невичерпних запасів міді» (АПП:URL).

У даному прикладі можна побачити, що номінативна функція в перекладі збережена, адже в українській мові також номінуються такі поняття як: «торгівля», «вантажоперевезення», «прибутковість». Термінологічна лексична одиниця «trade» має такі регулярні відповідності в різних галузевих економічних словниках, наприклад: «товарооборот, зовнішня торгівля, торговці, галузь торгівлі, галузь виробництва, галузь промисловості ».

Однак серед них не спостерігається варіанти перекладу «торговельні зв'язки», отже, можна говорити про застосування перекладачем такої перекладацької трансформації, як частини мови (сема, укладена в лексичній одиниці «Trade» експлікується на російську мову прикметником «торгові»), а також додавання лексичної одиниці «зв'язків».

Термінологічна лексична одиниця «freight» в економіці має такі значення, як «вантаж, фрахт, вантажоперевезення». У нашому прикладі дана лексична одиниця представлена двокомпонентною відповідністю «вантажних перевезень».

Щодо прояву сигніфікативної функції, то її збереження можна простежити у наступному реченні (11) «*Money is a tool of exchange, which can not exist unless there are goods produced and men able to produce them. Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value».* (AS:URL)

«Гроші □ інструмент обміну, який може існувати, тільки якщо є вироблені товари і люди, здатні їх виробляти. Гроші □ матеріальне вираження того принципу, що люди можуть взаємодіяти за допомогою торгівлі і платити цінністю за цінність». (АПП:URL)

У наведеному прикладі, сигніфікативна функція реалізується за допомогою співвіднесення терміна-слова «money» з терміном словосполученням «*tool of exchange*», викликаючи у читача асоціації, пов'язані з понятійною системою, до якої відносяться ці терміни. З точки зору перекладу, виділені терміни переведені їх регулярними відповідниками без перекладацьких трансформацій.

Комунікативна функція проявляється у наступному (12) «*Have you ever looked for the root of production? Take a look at an electric generator and dare tell yourself that it was created by the muscular effort of unthinking brutes...*» (AS:URL)

«*Чи намагалися ви відшукати корінь виробництва? Подивіться на електрогенератор і спробуйте переконати себе, що він створений лише м'язовими зусиллями нерозумних тварин*» (АПП:URL).

У цьому прикладі комунікативна функція реалізована за допомогою запитальною конструкції. Це фрагмент монологу, де головний герой намагається донести до слухачів свою точку зору, спонукати їх побачити саму суть проблеми.

При перекладі комунікативна функція зберігається. Термін перекладений за допомогою регулярного відповідника без перекладацьких трансформацій (13) «*Billing was the lifeblood of the company. Everything revolved around it. Promotions, raises, bonuses, survival, success, everything revolved around how well one was billing. Especially the new guys. It was simply unheard of for a member of to ignore his billing*». (AS:URL)

«*Як говорили в компанії, оформлення рахунків □ ось що було фундаментом процвітання. Кожен вів свої рахунки сам. Від них залежало абсолютно все: просування по службі, підвищення окладів, премії, пільги, успіх □ словом, виживання. Новачкам в цьому питанні приділялася особливу увагу. Було б просто нечувано, сказав він, щоб хтось дозволив собі знехтувати такою важливою справою*» (АПП:URL).

У цьому уривку кілька разів повторюється термін «*billing*». Автор ввів цей лексичний повтор, щоб показати важливість цього поняття, його ключову роль.

У компанії, описаної в романі, всі співробітники поводяться як члени однієї сім'ї. Комунікативна функція проявляється в тому, що в представленому епізоді описано як старі співробітники передають знання від покоління до покоління, піклуються про молодших співробітників, але їх вимоги суворі, і відступу від них не прощаються нікому.

Також можна говорити про детермінологізації термінологічної одиниці «*billing*». У нашому прикладі це поняття стає образним і порівнюється з кров'ю, яка надає життєву силу у вигляді багатьох благ, виражених економічними термінами, наприклад: *Promotions, raises, bonuses*, які перекладені їх регулярними відповідниками без перекладацьких трансформацій.

Після прочитання всього роману стає ясно що, тим, хто захоче звільнитися з компанії, де все ніби за все друг від друга, доведеться поплатитися кров'ю, тільки своєю. Цю ідею підкріплює і дієслово, що надає образність пропозицією – «*revolve*», переклад якого в економічному словнику – «періодично повертатися, звертатися», по аналогії кровоносних судинах.

Вживання термінів в комунікативній функції в даному прикладі цієї функції покликане дати зрозуміти молодій співробітнику правила цієї компанії і сформувані її сприйняття.

Прагматична функція представлена у наступних рядках (14) «*That was described as a measure of voluntary self-regulation ... The Rule provided that the members of the National Alliance of Railroads were forbidden to engage in practices defined as destructive competition; that in regions declared to be restricted, no more than one railroad would be permitted to operate*». (AS:URL)

«*Це називалося мірою добровільного самообмеження, покликаної зміцнювати закони, давно прийняті владою країни. правило забороняло членам Національного залізничного альянсу займатися так званої руйнівної конкуренцією; в певних регіонах заборонялася діяльність більш, ніж однієї залізничної компанії*» (APP:URL).

У наведеному фрагменті прагматична функція реалізована при допомозі мотивуючого терміну, який вжито, щоб приховати істинний сенс від одержувача

інформації. Термін «*voluntary selfregulation*» (добровільне самообмеження) вжито, коли на справді мова йде про «*destructive competition*» (руйнівну конкуренцію).

Терміни в художньому тексті можуть є засобом створення образності, оцінковості, створення портретної і мовної характеристики (15)«*And he was earning nothing, so under our tort system his life had little economic value*» (AS:URL) – «*І він давно не заробляв ні гроша, а раз так, то відповідно до нашого цивільного законодавства життя його цінувалася не дуже високо*» (АПП:URL)

Цей приклад ілюструє вживання економічних термінів в експресивній функції і служить засобом вираження ставлення суб'єкта мови до ситуації, описаній в даному фрагменті і створює різні стилістичні ефекти характеристики суб'єкта мовлення.

В даному випадку за допомогою термінів автор створює образ персонажа, що викликає у читача недовіру. Такого ефекту автору вдалося досягти за допомогою детермінологізації термінологічної одиниці «*economic value*», яка, згідно з економічним словником має значення «*економічна вартість, економічна вигода*» в нашому прикладі перекладається як «*(його життя) цінувалося (не дуже високо)*», що надає вислову негативну конотацію.

У наступному прикладі (16)«*Plus a low-interest mortgage loan. That word – mortgage – hadnot been uttered in the apartment in a long time. In fact, he could not, at the moment, recall the last discussion about a home or anything related to one. For months now it had been accepted that they would rent some place until some distant, unimaginable point in the future when they achieved affluence and would then qualify for a large mortgage*» (AS:URL). «*Плюс низькопроцентних позик для купівлі будинку. Це слово – позика – давно вже не звучало в їхніх розмовах. Він, власне, і пригадати навіть не міг, коли вони в останній раз говорили про власний будинок або про щось подібне.*

Саме собою зрозуміло, що вони знімуть якесь житло і, бути може, коли-небудь, в неозорому майбутньому, коли вони досягнуть положення і багатства, зможуть подумати про таку серйозну річ, як позику» (АПП:URL)

Очевидно, що вони знімуть якесь житло і, бути може, коли-небудь, в неозорому майбутньому, коли вони досягнуть положення і багатства, зможуть подумати про таку серйозну річ, як позику».

У цьому уривку термін «*mortgage*» знаходить додаткові конотації, тобто стає засобом відображення почуттів і бажань героїв. Для молодого людини – це також спосіб довести свою спроможність перед батьками дружини, які в наступному епізоді кажуть з ним ніби чужі люди, їх мова рясніє відтінками зневаги.

У ще одному прикладі (17) «*New loan, or did you assume one?*», – «*her father asked, as if hewere interviewing a loan applicant with weak collateral*» (AS:URL) – «*Нова позика або ви взяли всю суму на себе?*» – «*батько говорив так, як ніби опитував людини, яка хоче отримати позику, про його додаткових джерелах доходів*» (АПП:URL).

У цьому епізоді проявляється одна з важливих складових експресивної функцій економічної термінології в художньому тексті – функція характеристики персонажів. З фрагмента ми розуміємо, що відносини в родині натягнуті, і єдине, про що вони можуть говорити, це грошові питання.

Слід також зазначити, що не завжди терміни в текстах художнього стилю терміни частково або повністю втрачають термінологічне значення, часто їх початкове значення зберігається, привносячи нові і своєрідні відтінки в характер героїв, події, що відбуваються.

Висновки до розділу 3

1. У процесі перекладу англійських управлінсько-економічних термінів перекладач обирає той чи інший спосіб перекладу, виходячи зі змісту контексту, у якому вжито даний спеціальний галузевий термін, а іноді комбінує

декілька перекладацьких трансформацій, щоб якомога точніше і вдаліше передати їхнє лексичне значення у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці.

2. Найбільш поширеними формальними трансформаціями роману є трансформації на морфологічному рівні, а саме категорійна заміна зі збереженням змісту мовних одиниць (наприклад, зміна в перекладі роду, відмінка, стану дієслова (активного на пасивний), форми ступеня порівняння) та частиномовна заміна.

3. На морфологічному рівні формально-змістові трансформації поділяємо на категорійні заміни зі зміною смислу (зміни числа, виду, способу дії, ступеня порівняння, стану, часу, особи, втрата або виникнення у відповідників категорії збірності тощо), частиномовні заміни, які супроводжуються модифікацією змісту, заміни граматичних засобів лексичними зі зміною змісту і т. ін.

4. Безпосередньо термін має свою функцію у тексті, про збереження якої варто завжди пам'ятати під час перекладу.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена вивченню фахової термінології в мовознавстві та перекладознавстві, дослідивши структурно-семантичні особливості та способи відтворення фахової термінології в українському перекладі трилогії Айн Ренд «Атлант розправив плечі» можна зробити такі висновки, що під час роботи у першому розділі було розглянуто термін, як основу фахової мови та зазначено, що під визначенням терміну прийнято розуміти певне визначення предмету, що відповідає певній галузі. Основною ознакою терміну є його однозначність у межах однієї терміносистеми, наявність чіткого визначення, системність і стислість. Крім того, всі терміни мають чітку систему. Однією з найважливіших умов існування терміну є системність, тобто існування його як окремого елемента серед інших, із якими він вступає в певні зв'язки й відношення, фіксуючи у своєму поняттєвому обсязі визначений фрагмент дійсності й у такий спосіб разом з іншими термінами забезпечуючи повне й системне відбиття на рівні мови системності знань, що накопичені наукою стосовно певної галузі людської діяльності.

Визначено специфіку вивчення фахової лексики у перекладознавчій перспективі та описано основні види термінологічної лексики, їх класифікацію. Здійснено огляд художньої своєрідності культового роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» та вказано, що твір письменниці орієнтований на широке коло читачів та у його сюжеті авторка поєднує теми філософії та економіки. У другому розділі особливу увагу було приділено терміносистемі роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі» та було визначено, що на сторінках роману найбільшу частину від загальної кількості становлять економічні терміни загального значення, а саме 58%. Трохи меншу частину становлять економічні терміни спеціального значення – 28 % та найнижчу – спеціально-технічні у кількості 14%. Опис економічних благ та процес, авторка інтерпретує через використання значної кількості економічної термінології, що досить гармонійно вплітається в основу роману.

Визначено структурний синтез механізмів творення та функціонування професійної лексики у романі, де зазначено, що серед безприйменникових іменних конструкцій продуктивними виступають бінарні, трикомпонентні та чотирикомпонентні. Описано прагматичні функції професіоналізмів у романі

В ході написання роботи проаналізовано способи еквівалентного відтворення в україномовному перекладі та розглянуто застосування перекладацьких трансформацій для збереження прагматичних функцій фахової лексики в романі та вказано за такі функції як номінативну, сигніфікативну, комунікативну, прагматичну та евристичну.

У третьому розділі розглянуто які перекладацькі трансформації обирає перекладач для того, щоб якомога точніше і вдаліше передати лексичне значення спеціальних галузевих термінів у мові перекладу, зберігши при цьому, наскільки це є можливим, звукову форму та морфемну структуру вихідної термінологічної одиниці.

Роман американської письменниці Айн Ренд «Атлант розправив плечі» можна вважати яскравим прикладом використання економічної термінології у художній літературі, що є цікавим дослідженням як в галузі літератури так і в галузі лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авербух К. Я. Общая теория термина. Москва: Издательство МГОУ, 2006. 252 с.
2. Акинин Ю. В. Детерминологизация английской экономической терминологии (лингвокультурный и функциональный аспект). Дисс. Самара, 2010. 210 с.
3. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2004. 352 с.
4. Алефиренко Н. Ф. Теория языка. Вводный курс. Москва: ИЦ «Академия», 2010. 384 с.
5. Архангельская И. Б. Маршалл Маклюэн и Айн Рэнд: американские мыслители XX века. *Философия и культура*. 2014. №9. С. 1276—1283.
6. Багмут Й. А. Проблеми перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою. Київ: НД, 2005. 201 с.
7. Багова С. Р. Структурно-семантические и деривативные свойства экономической лексики. Дисс. Пятигорск, 1998. 169 с.
8. Барабанова И. Г. Особенности функционирования и перевода с английского языка на русский специальной лексики в художественном тексте. *Вестник Ростовского государственного экономического университета*. 2011. №5. С. 22—29.
9. Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. Москва: ЛКИ, 2008. 240 с.
10. Бочегова Н. Н. Стилистическая функция терминов в контексте художественного произведения. Дисс. Ленинград, 1978. Автореферат. 24 с.
11. Бреус Е. В. Теория и практика перевода с английского языка на русский: Учебное пособие. Москва: УРАО, 2001. 104 с.
12. Великода Т. Н. Лексическое значение общеупотребительного слова и термина. *Вестник Северо-восточного государственного университета*. 2010. №14. С. 6—10.

13. Веретенникова В. П., Кузнецова Г. П. Терминообразование в современном английском языке. URL: http://www.rusnauka.com/20_PNR_2011/Philologia/7_90235.doc.htm
14. Вильгоцкий А. В. Кто такая Айн Рэнд? Москва: АСТ, 2015. 352 с.
15. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва, 2001. 224 с.
16. Володина М. Н. Термин как средство специальной информации. Москва: МГУ, 1996. 80 с.
17. Голованова Е. И. Введение в когнитивное терминоведение: учебное пособие. Москва: Издательство «Флинта», 2011. 224 с.
18. Головин Б. Н. Лингвистические основы учения о терминах. Москва: Высшая школа, 1987. 105 с.
19. Городецкий Б. Ю. Термин как семантический феномен (в контексте переводческой лексикографии). *Проблемы теоретической и экспериментальной лингвистики*. 1977. №4. С. 101—109.
20. Григоровская А. В. Аксиология романов С. Льюиса «Бэббит» и Айн Рэнд «Атлант расправил плечи» *Научный диалог*. 2016. №9 (57). С. 98—109.
21. Григоровская А. В. Атлантида как утопическая модель в романе Айн Рэнд «Атлант расправил плечи» *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2018. №6 (84). С. 240—244.
22. Григоровская А. В. Драмы Айн Рэнд как претексты к ее романам. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2017. №7 (73). С. 16—20.
23. Григоровская А. В. Миф об Атлантиде в структуре романа Айн Рэнд «Атлант расправил плечи». *Вестник Челябинского государственного педагогического университета*. 2016. №2. С. 165—169.
24. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 218 с.
25. Даниленко В. П. Терминология и норма. *Актуальные проблемы культуры*. Москва: Наука, 1970. С. 305.

26. Зайченко А. А. Учет некоторых характеристик экономических текстов при обучении профессионально ориентированному переводу. Дисс. Ставрополь, 2009. Автореферат. 19 с.
27. Иванов А. О. Безэквивалентная лексика: учебное пособие. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2006. 192 с.
28. Казарина С. Г. Типологические исследования в терминоведении. *Филологические науки*. 1998. №2. С. 66—73.
29. Казарина С. Г. Типологические характеристики отраслевых терминологий. *Филологические науки*. 1998. №5. С. 125—128.
30. Канделаки Т.Л. Семантика и мотивированность терминов. Москва: Наука, 1977. 86 с.
31. Канделаки Т.Л. Семантика и мотивированность терминов. Москва: Наука, 1977. С. 7
32. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Вінниця: Видавництво «Нова Книга», 2003. 608 с.
33. Кияк Т. Р. Компресія інформації як об'єкт лінгвістики фахових мов. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2010. № 30. С. 142—146.
34. Кияк Т. Р. Лингвистические основы терминоведения: Опыт лингвистического описания. Киев: УМКВО, 1989. 104 с.
35. Кияк Т. Р. Фахові мови та проблеми термінознавства. *Нова філологія*. 2007. №27. С. 203—208.
36. Комарова З. И. О сущности термина. *Термин и слово*. 1979. №5. С. 3—13.
37. Комиссаров В. Н. Когнитивные аспекты перевода. *Перевод и лингвистика текста*. 1994. №7. 35 с.
38. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.
39. Коробко М. І. Явні та неявні джерела філософії об'єктивізму Айн Ренд. *Гуманітаний часопис*. 2005. №1. С 38—44.

40. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. Москва: Высшая школа, 1988. 357 с.
41. Лобанов С. В. Научная терминология и художественный дискурс (опыт прагматистического анализа): монография. Рязань, 2008. 128 с.
42. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. Москва: Наука, 1992. 149 с.
43. Миронова Н. Н. Билингвистические и бикультурные проблемы художественного перевода. *Знание. Понимание. Умение*. 2004. №1. С. 108—116.
44. Назаренко Д. А. Роман Айн Рэнд «Атлант расправил плечи» в контексте феминистского движения в США второй половины XX в. *Филология: научные исследования*. 2016. №3. С. 210—214.
45. Наконечна Г. В. Українська науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення. *Вісник Львівського державного університету ім. І. Франка*. 1999. №8. С. 29—32.
46. Орлова М. В. Теоретические обоснования термина как языкового явления. *Ученые записки Курского государственного университета*. 2010. №1. С. 64—68.
47. Павлик В. І., Бойчук Б. І. Особливості перекладу управлінсько-економічної термінології. *Young Scientist*. 2018. №12. С. 473—476.
48. Паперный В. Ушибленная коммунизмом: Учение и судьба Айн Рэнд. URL: <http://www.istpravda.ru/digest/1917/>.
49. Пейкофф Л. Идеал: предисловие редактора английского издания книги «The early Ayn Rand». Москва: Астрель, 2012. С. 6—10.
50. Пейкофф Л. Объективизм: философия Айн Рэнд. Москва: Астрель, 2012. 575 с.
51. Разоренов Д. А. Термин в современном художественном произведении (на материале английского языка). Дис. Москва, 2006. Автореферат. 25 с.

52. Рэнд. А. Атлант розправив плечі. URL: <https://www.ar25.org/article/atlant-rozpravyyv-plechi-lyudy-yaki-stvoryuyutstartapysame-y-trymayut-svit-na-plechah.html>.
53. Реформатський А. А. Введение в языковедение. Москва: Аспект-Пресс, 1996. 536 с.
54. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика: очерки лингв. теории пер. Москва: Международные отношения, 1974. 216 с.
55. Рэнд А. Ответы: Об этике, искусстве, политике и экономике. Москва: Альпина Паблишер, 2012. 282 с.
56. Салимова К. Н. Мифы массовой литературы в романах А. Рэнд Казань: редакционно-издательский центр «Школа», 2016. № 12. С.49—53.
57. Салимова К. Н. Жанровое своеобразие романа Айн Рэнд «Атлант расправил плечи» в контексте массовой литературы». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. №3 (33). С. 159—162.
58. Салимова К. Н. Концепция романтизма в любовных сюжетах романа Айн Рэнд «Атлант расправил плечи» в контексте массовой литературы». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. №4(34). С. 193—195.
59. Салимова К. Н. Роль музыки в романе Айн Рэнд «Атлант расправил плечи». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. №6 (36). С. 162—165.
60. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
61. Скороходько Е. Ф. Позиційна інтерференція термінів як структурна характеристика наукового тексту. *Мовознавство*. 2006. №4. С. 22—32.
62. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): монографія. Київ, 2006. 99 с.
63. Туркін В. М. До питання про типологію термінів. *Мовознавство*, 1977. №2. С. 19—22.
64. Чигашева М. А. Семантическое поле как принцип системной организации терминологической лексики. Москва: МГИМО, 2018. 250 с.

65. Шадурский М. И. Литературная утопия от Мора до Хаксли: проблемы жанровой поэтики и семиосферы. Обретение острова. Москва: Издательство ЛКИ, 2007. 160 с.
66. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. (Газетно-информационный и военно-публицистический перевод). Москва: Воениздат, 1973. 280 с.
67. Шляпентох В. Деконструкция философии Айн Рэнд: ее марксистские и большевистские корни (в связи с публикацией ее романов в России). URL: <http://vladimirshlapentokhrussian.wordpress.com/2010/04/15/>
68. Chamberlain J. Ayn Rand's Political Parable and Thundering Melodrama. *The New York Herald Tribune*. № 6. 1957.
69. Geoghegan T. Ayn Rand: Why is She So Popular. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/magazine19280545>
70. Heller Anne C. Ayn Rand and the world she made. New York: Plume, 1999. 1200 p.
71. Nagourney P. Elite, Popular and Mass Literature: What People Really Read. *The Journal of Popular Culture*. 1982. Vol. 16. №1. P. 99—107.
72. Dem'yankov, V.Z. 2001. The idea and concept in fiction and scientific language. *Questions of philology*. 35-46

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- (СЛТ) — Кротевич Є.В. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Видавництво Академії наук УРСР, 1957. 235 с.
- (СЭС) — Лозовский Б. А. Современный экономический словарь. Москва: Инфра-М, 2007. 495 с.
- (ЕЕС) — Мочерний С. В., Ларін Я. С. Економічний енциклопедичний словник. Львів: Світ, 2006. 310 с.
- (ТПС) — Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. Москва: Флинта, 2003. 157 с.

(СЭ) — Романчук Я. Айн Рэнд. Социология: Энциклопедия. Минск: Интерпрессервис. 2003.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(АРП) — Ренд. А. Атлант розправив плечі. URL : <https://www.ar25.org/article/atlant-rozpravuv-plechi-lyudy-yaki-stvoryuyutstartapysame-y-trymayut-svit-na-plechah.html>.

(AS) — Айн. Ранд. Atlas Shrugged: URL : <https://www.scribd.com/book/190984051/Atlas-Shrugged>

ДОДАТОК

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>A <u>trader</u> is a man who earns what he gets and does not give or take the undeserved. (AS:URL)</i>	<u>Торговець</u> – це людина, яка заробляє на тому, що отримує, і не дає і не бере незаслужено (АПП:URL)
2.	<i>There is nothing wrong with helping others, as long as they consider it as their moral duty (AS:URL)</i>	Немає нічого поганого у тому, щоб допомагати іншим, якщо ви вважаєте це своїм моральним обов'язком (переклад наш – А.П.)
3.	<i>He deals with men by means of a free, voluntary, unforced, <u>uncoerced exchange</u> – an <u>exchange</u> which benefits both parties by their own independent judgment (AS:URL)</i>	Він має справу з чоловіками за допомогою вільної, добровільної, <u>непримусової біржі</u> – <u>обміну</u> , який виграє обом сторонам власним незалежним рішенням. (АПП:URL)
4.	<i>They spoke about the future importance of the trade with Mexico, a rich stream of freight, the large revenues assured to the <u>exclusive carrier</u> of an inexhaustible supply of copper (AS:URL)</i>	Вони говорили про важливість майбутніх торговельних зв'язків з Мексикою, про рясний потік вантажних перевезень і про великі доходи, які гарантують <u>монопольному власнику права на транспортування</u> невичерпних запасів міді (АПП:URL)
5.	<i>If you <u>exchange</u> a penny for a dollar, it is not a sacrifice; if you exchange a dollar for a penny, it is (AS:URL)</i>	Якщо ви <u>обмінюєте</u> цент на долар, це не є жертвування, але якщо долар – на цент, тоді це жертва (АПП:URL)
6.	<i><u>Money</u> is a tool of exchange, which can't exist unless there are goods</i>	<u>Гроші</u> – це інструмент обміну, який не може існувати, якщо не

	<i>produced and men able to produce them (AS:URL)</i>	виробляються товари і чоловіки не здатні виробляти їх. (АПП:URL)
7.	<i>Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value (AS:URL)</i>	<u>Гроші</u> – це матеріальна форма принципу, згідно з яким чоловіки, які бажають мати відносини між собою, повинні торгуватися і надавати співвідношення ціни та якості (АПП:URL)
8.	<i>But which of them is able to afford to start a <u>long- range job</u>? (AS:URL)</i>	– Але який із них здатен дозволити собі затіяти якусь <u>довготривалу роботу</u> ? (АПП:URL)
9.	<i>Don't write me a <u>check</u>, I won't turn it into cash (AS:URL)</i>	Не випишуйте мені <u>чек</u> , я не перетворюю його <u>на готівку</u> (АПП:URL)
10.	<i>Some of the <u>factories</u> they built had remained ownerless and locked; others had been seized by the local authorities; the machines in both stood still (AS:URL)</i>	Деякі з їхніх <u>фабрик</u> , залишившись без власників, стояли зачинені; решту захопила місцева влада; машини не працювали у жодній з них (АПП:URL)
11	<i>Money is a tool of exchange, which can not exist unless there are goods produced and men able to produce them. Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value. (AS:URL)</i>	<u>Гроші</u> – інструмент обміну, який може існувати, тільки якщо є вироблені товари і люди, здатні їх виробляти. <u>Гроші</u> – матеріальне вираження того принципу, що люди можуть взаємодіяти за допомогою торгівлі і платити цінністю за цінність (АПП:URL)
12	<i>Have you ever looked for the root of <u>production</u>? Take a look at an <u>electric</u></i>	Чи намагалися ви відшукати корінь <u>виробництва</u> ? Подивіться на

	<i>generator and dare tell yourself that it was created by the muscular effort of unthinking brutes... (AS:URL)</i>	електрогенератор і спробуйте переконати себе, що він створений лише м'язовими зусиллями нерозумних тварин (АПІ:URL)
13	<i>Billing was the lifeblood of the company. Everything revolved around it. <u>Promotions, raises, bonuses, survival, success, everything revolved around how well one was billing. Especially the new guys. It was simply unheard of for a member of to ignore his billing</u> (AS:URL)</i>	Як говорили в компанії, оформлення рахунків – ось що було фундаментом процвітання. Кожен вів свої рахунки сам. Від них залежало абсолютно все: <u>просування по службі, підвищення окладів, премії, пільги, успіх</u> – словом, виживання. Новачкам в цьому питанні приділялася особливу увагу. Було б просто нечувано, сказав він, щоб хтось дозволив собі знехтувати такою важливою справою (АПІ:URL)
14	<i>That was described as a measure of voluntary self-regulation ... The Rule provided that the members of the <u>National Alliance of Railroads</u> were forbidden to engage in practices defined as destructive competition; that in regions declared to be restricted, no more than one railroad would be permitted to operate (AS:URL)</i>	Це називалося мірою добровільного самообмеження, покликаної зміцнювати закони, давно прийняті владою країни. правило забороняло членам <u>Національного залізничного альянсу</u> займатися так званої руйнівної конкуренцією; в певних регіонах заборонялася діяльність більш, ніж однієї залізничної компанії (АПІ:URL)

15	<i>And he was earning nothing, so under our tort system his life had little <u>economic value</u> (AS:URL)</i>	І він давно не заробляв ні гроша, а раз так, то відповідно до нашого цивільного законодавства життя його цінувалася <u>не дуже високо</u> (АПП:URL)
16	<i>Plus a low-interest <u>mortgage loan</u>. That word – mortgage – hadnot been uttered in the apartment in a long time. In fact, he could not, at the moment, recall the last discussion about a home or anything related to one. For months now it had been accepted that they would rent some place until some distant, unimaginable point in the future when they achieved affluence and would then qualify for a large <u>mortgage</u> (AS:URL)</i>	Плюс <u>низькопроцентних позик</u> для купівлі будинку. Це слово – позика – давно вже не звучало в їхніх розмовах. Він, власне, і пригадати навіть не міг, коли вони в останній раз говорили про власний будинок або про щось подібне. Саме собою зрозуміло, що вони знімуть якесь житло і, бути може, коли-небудь, в неозорому майбутньому, коли вони досягнуть положення і багатства, зможуть подумати про таку серйозну річ, як <u>позику</u> (АПП:URL)
17	<i>New <u>loan</u>, or did you assume one?», – «her father asked, as if hewere interviewing a <u>loan</u> applicant with weak collateral (AS:URL)</i>	Нова <u>позика</u> або ви взяли всю суму на себе?» – «батько говорив так, як ніби опитував людини, яка хоче отримати <u>позику</u> , про його додаткових джерелах доходів (АПП:URL)
18	<i>Nobody expected Colorado to become an <u>industrial state</u> (AS:URL)</i>	Ніхто не очікував, що Колорадо стане <u>промисловим штатом</u> (АПП:URL)

19	<i>But Pop Harper, chief clerk, still sat at his desk, twisting the levers of a half-dismembered typewriter (AS:URL)</i>	Але Поп Гарпер, <u>старший конторник</u> , досі сидів за столом, смикаючи за важелі напіврозібраної друкарської машинки (АПІ:URL)
20	<i>We can't help it if we're up against <u>destructive competition</u> of that kind (AS:URL)</i>	Ми безсилі проти такої <u>руйнівної конкуренції</u> (АПІ:URL)
21	<i>«The <u>historical cycle of steel-making in Pennsylvania is obviously running down,</u>» a newspaper had said» (AS:URL)</i>	« <u>Історичний цикл виробництва сталі в Пенсільванії очевидно добігає кінця</u> » – наполягала газета (АПІ:URL)
22.	<i>I refuse to consider, I absolutely refuse to consider the possibility of the <u>San Sebastian Line being nationalized!</u> (AS:URL)</i>	Я відмовляюся, я категорично відмовляюся навіть обговорювати ймовірність <u>націоналізації лінії «Сан-Себастьян</u> (АПІ:URL)
23.	<i>So I came to tell you that I am <u>quitting</u> (AS:URL)</i>	Тому я прийшов просити про <u>звільнення</u> (АПІ:URL)
24.	<i>he'd wait his turn along with all the other <u>shippers</u>, and he wouldn't demand more than his fair share of transportation —if it weren't for the Phoenix-Durango (AS:URL)</i>	Чекав би своєї черги разом із рештою <u>клієнтів</u> і не наважився б вимагати більшого, ніж свою справедливую частку перевезень, якби не «Фенікс-Дюранго» (АПІ:URL)
25.	<i>It's the <u>post of Superintendent of the Ohio Division</u> (AS:URL)</i>	Це <u>посада керівника відділення</u> в Огайо (АПІ:URL)
26.	<i>She knew that the superintendent of the Ohio Division was no good and that he was a friend of James Taggart (AS:URL)</i>	Вона знала, що <u>начальник відділення фірми</u> в Огайо – ні риба, ні м'ясо; що він просто друг Джеймса Таггарта (АПІ:URL)

27.	<i>But may I ask whether it is your <u>job</u> to discuss these matters with me?</i> (AS:URL)	Але дозволь запитати, чи входить у <u>коло твоїх обов'язків</u> обговорювати зі мною ці проблеми? (АПП:URL)
28.	<i>Rearden is charging less than Orren Boyle's <u>Associated Steel</u></i> (AS:URL)	Ріарден стягує нижчу плату ніж Асоціація сталі Орена Бойла (переклад наш – А.П.)
29.	<i>The <u>national output</u> seems to be falling at an <u>ungodly rate</u></i> (AS:URL)	<u>Національний видобуток</u> падає непристойно швидко (АПП:URL)
30.	<i>Just as soon as the San Sebastian Mines get going and our Mexican branch begins to <u>pay off</u></i> (AS:URL)	Щойно запрацюють копальні «Сан-Себастьян», наша Мексиканська гілка швидко <u>окупиться</u> (АПП:URL)
31.	<i>I won't cancel it, but I won't commit myself as to what I'll say <u>to the Board</u></i> (AS:URL)	Я не скасовуватиму твоєї угоди з Ріарденом, але й не захищатиму її <u>на засіданні правління</u> (АПП:URL)
32.	<i>The Texas-Western Railroad went <u>bankrupt</u> last month</i> (AS:URL)	А минулого місяця <u>збанкрутувала</u> Західно-Техаська залізниця (АПП:URL)
33.	<i>Then, during <u>three months of eighteen-hour workdays</u>, he had forgotten it happily—until half an hour ago, when, long past dinner time, his secretary had entered his office and said firmly</i> (AS:URL)	Потім, <u>упродовж кварталу з вісімнадцяти-годинних робочих днів</u> , він успішно забув про свято, аж поки півгодини тому, пообіді, секретарка зайшла до нього в кабінет і штивно нагадала (АПП:URL)
34.	<i>An ore carrier had gone down in a storm on Lake Michigan, with thousands of tons of Rearden ore—those boats were falling apart—if he didn't take it upon himself to help them</i>	Під час шторму на озері Мічиган потонув рудовоз із тоннами сировини для Ріардена. Кораблі розвалювалися

	<i>obtain the replacements they needed, the owners of the line would go bankrupt, and there was no other line left in operation on Lake Michigan. (AS:URL)</i>	на ходу, і якщо він не допоможе перевізникам <u>відшкодувати збитки</u> , то на озері не залишиться жодного судна (АПІ:URL)
35.	<i>The editorial said that at a time of <u>dwindling production</u>, <u>shrinking markets</u> and <u>vanishing opportunities to make a living</u>, it was unfair to let one man hoard several <u>business enterprises</u>, while others had none (AS:URL)</i>	В передовиці йшлося про те, що в часи <u>скорочення виробництва та ринку</u> , коли неможливо заробити собі на нормальне життя, несправедливо одній людині володіти кількома <u>комерційними підприємствами</u> , адже інші не мають жодного (АПІ:URL)
36.	<i><u>competition</u> was essential to society, and it was society's duty to see that no competitor ever rose beyond the range of anybody who wanted to compete with him. (AS:URL)</i>	що <u>конкуренція</u> дуже важлива для суспільства, обов'язком якого є стежити, щоб ніхто не піднімався вище за середній рівень, опиняючись поза конкуренцією (АПІ:URL)
37.	<i>The editorial predicted the passage of a bill which had been proposed, a bill forbidding any person or <u>corporation</u> to own more than one <u>business concern</u>. (AS:URL)</i>	Автор статті передбачав успіх запропонованому біллю, що забороняв суб'єктові чи <u>корпорації</u> володіти більш як одним <u>промисловим концерном</u> . (АПІ:URL)
38.	<i>He had burned everything there was to burn within him; he had scattered so many sparks to start so many things –</i>	В ньому згоріло все, що палало; він розкидав стільки іскор, щоб розпочати стільки речей, - і він

	<i>and he wondered whether someone could give him now the spark he needed, now when he felt unable to rise again. He asked himself who had started him and kept him going. Then he raised his head. Slowly, with the greatest effort of his life, he made his body rise until he was able to sit upright.... He never asked that question again (AS:URL)</i>	замислювався, чи не може хтось дати йому зараз ту іскру, яка так йому потрібна, тепер, коли він відчув, що не може знову піднятися. Він запитав себе, хто починав з ним і підтримував. Потім підняв голову. Повільно, з найбільшими зусиллями в житті, він змусив тіло підніматися, доки не зміг сидіти вертикально Він більше ніколи не задавав цього питання (переклад наш – А.П.)
39.	<i>I am not interested in helping anyone. I want to make money. (AS:URL)</i>	Допомагати комусь - не в моїх інтересах. Я хочу заробляти гроші. (переклад наш – А.П.)
40.	<i>A <u>worker</u> saw him and grinned in understanding, like a fellow accomplice in a great celebration, who knew why that tall, blond figure had to be present here tonight (AS:URL)</i>	Один <u>робітник</u> побачив його і схвально всміхнувся, - як побратим і спілльник на великому святі, який знав, чому ця білява, висока постать опинилася зараз тут. (АПІ:URL)
41.	<i>But to think is an act of choice. The key to what you so recklessly call «human nature»...is the fact that man is a being of volitional consciousness. Reason does not work automatically; thinking is not a mechanical process...you are free to think or to evade the effort. But you are not free to escape from your nature, from the fact that reason is your means of survival (AS:URL)</i>	Але думати - це акт вибору. Причиною того, що ви так безрозсудно називаєте «людською природою» ... є той факт, що людина є істотою вольової свідомості. Причина не працює автоматично; мислення - це не механічний процес ... ви вільні думати або уникати зусиль. Але ви не зможете втекти від своєї натури, від того, що розум -

		це ваш засіб виживання (переклад наш – А.П)
42.	<i>You don't really care about helping the underprivileged, do you? (AS:URL)</i>	Тобі на справді подобається допомагати <u>бідним</u> ? (АПІ:URL)
43.	<i>Sacrifice ... is the essence of morality.. (AS:URL)</i>	Жертовність ... ось сутність моральності ... (АПІ:URL)
44.	<i>Reality is that which exists; the unreal does not exist; the unreal is merely that negation of existence which is the content of a human consciousness when it attempts to abandon reason. Truth is the recognition of reality; reason, man's only means of knowledge, is his only standard of truth (AS:URL)</i>	Реальність існує; нереального немає; нереальним є лише те заперечення існування, яке є змістом людської свідомості, коли вона намагається відмовитись від розуму. Істина - це визнання реальності; розум, єдиний засіб пізнання людини, є його єдиним еталоном істини (переклад наш - А.П.)
45.	<i>Another man would bring a diamond bracelet, if he wanted to give his wife a present, because it's her pleasure he'd think of, not his own. But Henry thinks that just because he's made a new kind of tin, why, it's got to be more precious than diamonds to everybody, just because it's he that's made it. That's the way he's been since he was five years old and I knew he'd grow up to be the most selfish creature on God's earth (AS:URL)</i>	Інший чоловік приніс би діамантовий браслет, якби він хотів подарувати щось дружині, тому що він думав би про її задоволення, а не про своє. Але Генрі вважає, що, новий вид олова, який він зробив має бути дорожчим за алмази для всіх, саме тому, що це він зробив. Таким він був з п'яти років, і я знав, що він виросте найегоїстичнішою істотою на Божій землі (переклад наш – А.П.)
46.	<i>Whenever anyone accuses some person of being 'unfeeling' he means that that</i>	Всякий раз, коли хтось звинувачує якусь людину в тому, що вона "не

	<i>person is just. He means that that person has no causeless emotions and will not grant him a feeling which he does not deserve. He means that 'to feel' is to go against reason, against moral values, against reality</i> (AS:URL)	відчуває себе", він має на увазі, що ця людина справедлива. Це означає, що ця людина не має безпричинних емоцій і не проявить почуття, якого вона не заслуговує. Він має на увазі, що «відчувати» означає йти проти розуму, проти моральних цінностей, проти реальності (переклад наш – А.П)
47.	<i>He had started out with a <u>hundred thousand dollars</u> of his own and a <u>two-hundred million-dollar</u> loan from the government</i> (AS:URL)	Він почав із власного <u>стотисячного капіталу</u> та <u>двохсот мільйонів доларів</u> <u>державної позики</u> (АПП:URL)
48.	<i>Now he headed an enormous <u>concern</u> which had <u>swallowed</u> many smaller companies.</i> (AS:URL)	Тепер він керує величезним <u>концерном</u> , який <u>поглинув</u> багато менших компаній (АПП:URL)
49.	<i>The only justification of <u>private property</u>, » said Orren Boyle, «is public service.</i> " (AS:URL)	Єдине виправдання <u>приватній власності</u> , сказав Оррен Бойл, це – служіння суспільним інтересам (АПП:URL)
50.	<i>Rearden Metal seems to be a <u>colossal kind of swindle</u>.</i> (AS:URL)	Ріарден-метал, здається <u>колосальне шахрайство</u> (АПП:URL)
51.	<i>Some of the factories they built had remained ownerless and locked; others had been seized by the local authorities; the machines in both stood still</i> (AS:URL)	Деякі з їхніх фабрик, залишившись без власників, стояли зачинені; решту захопила місцева влада; машини не працювали у жодній з них (АПП:URL)
52.	<i>But we cannot help it if the <u>iron ore</u> situation is a national problem.</i>	Але що вдієш, коли ситуація із <u>залізною рудою</u> переросла в

	(AS:URL)	загальнонаціональну проблему (АПІ:URL)
53.	<i>Natural exhaustion of the <u>mines</u>, you know, and the wearing out of <u>equipment</u>, and shortages of materials, and difficulties of <u>transportation</u>, and other unavoidable conditions</i> (AS:URL)	Природне виснаження <u>копалень</u> , зношене <u>обладнання</u> , брак матеріалів, <u>проблеми транспортування</u> та решта фатальних обставин (АПІ:URL)
54.	<i>The <u>ore industry</u> is crumbling. That's what's killing the <u>mining equipment business</u>» said Paul Larkin.</i> (AS:URL)	<u>Гірничорудна промисловість</u> занепадає, руйнуючи і мій бізнес: поставку <u>обладнання для копалень</u> , докинув Пол Ларкін (АПІ:URL)
55.	<i>Now, is it true that these <u>Rearden Metal rails</u> are to be lighter than the cheapest grade of <u>steel</u>?"</i> (AS:URL)	А чи правда, що рейки з <u>ріарден-металу</u> будуть легші за найдешевшу <u>сталь</u> ? (АПІ:URL)
56.	<i>For your heavy-duty, high-speed, <u>main-line track</u>?"</i> (AS:URL)	Для твоєї надпотужної, швидкісної <u>магістральної колії</u> , так? (АПІ:URL)
57.	<i>"<u>The National Council of Metal Industries</u>,» said Orren Boyle, «passed a resolution to appoint a committee to study the question of Rearden Metal, inasmuch as its use may be an actual public hazard."</i> (AS:URL)	<u>Національна рада металургійної промисловості</u> , – сказав Оррен Бойл, – вирішила сформувати комісію для розслідування питання про ріарден-метал, оскільки його використання може становити загрозу суспільству (АПІ:URL)
58.	<i>After all, <u>private property</u> is a trusteeship held for <u>the benefit of society</u> as a whole</i> (AS:URL)	Врешті-решт, <u>приватна власність</u> – це лише опіка над виробництвом задля <u>суспільного блага</u> (АПІ:URL)

59.	<i>Jim, you will agree, I'm sure, that there's nothing more destructive than a <u>monopoly</u> (AS:URL)</i>	Джиме, думаю, ти погодишся, що не існує нічого спустошливішого за <u>монополію</u> (АПІ:URL)
60.	<i>Consider the picture in the <u>iron-ore business</u> (AS:URL)</i>	– Погляньмо хоча б на <u>залізорудну промисловість</u> (АПІ:URL)
61.	<i>The <u>national output</u> seems to be falling at an ungodly rate (AS:URL)</i>	<u>Національний видобуток</u> падає непристойно швидко (АПІ:URL)
62.	<i>It threatens the existence of the whole <u>steel industry</u>. <u>Steel mills</u> are shutting down all over the country (AS:URL)</i>	Це загрожує всій <u>сталеливарній промисловості</u> . <u>Заводи</u> масово закриваються (АПІ:URL)
63.	<i>Most of us don't own <u>iron mines</u> (AS:URL)</i>	Більшість виробників сталі не мають власних <u>залізорудних копалень</u> (АПІ:URL)
64.	<i>It seems to me that the <u>national policy</u> ought to be aimed at the objective of giving everybody a chance at his fair <u>share of iron ore</u>, with a view toward the preservation of the <u>industry as a whole</u> (AS:URL)</i>	Національна політика має бути скерована на те, щоб кожен міг справедливо отримати власну <u>частку залізної руди</u> . Тільки так вдасться зберегти <u>галузь</u> у цілому (АПІ:URL)
65.	<i>People say that he fought against the rules of robbers and returned the loot to those whom they robbed. <...> He is the first person to find a halo of virtue by engaging in charity with wealth that did not belong to him, distributing goods that he did not create, forcing others to pay for their pity. <...> He is the worst of all</i>	Кажуть, він боровся проти правила грабіжників і повертав награбоване тим, кого вони грабували. <...> Він – перша людина, що знайшов ореол чесноти, займаючись благодійністю за допомогою багатства, яке йому не належало, роздаючи добро, якого не створив, змушуючи інших оплачувати свою жалість. <...> Він

	<i>humane beings, a double parasite ..., and people began to look at him as a moral ideal</i> (AS:URL)	– найгірший з усіх істот, подвійний паразит ..., а люди стали дивитися на нього, як на моральний ідеал (АПП:URL)
66.	<i>I might discuss it with a few friends in the <u>National Alliance of Railroads</u>.</i> (AS:URL)	Добре було б обговорити його з моїми новими друзями в <u>Національному залізничному альянсі</u> .
67.	<i>"I can't be expected to buck <u>the trend of the whole world, can I?</u>"</i> (AS:URL)	Я ж не можу опиратися <u>світовим тенденціям?</u> (АПП:URL)
68.	<i>Did you have a good time in <u>Mexico, Orren?</u></i> (AS:URL)	– Оррене, ти добре відпочив у <u>Мексиці?</u> (АПП:URL)
69.	<i>The <u>People's State of Mexico</u> has a great future.</i> (AS:URL)	У <u>Народної Мексиканської Республіки</u> – велике майбутнє. (АПП:URL)
70.	<i>All of them had invested heavily in the <u>stock of the San Sebastian Mines</u>.</i> (AS:URL)	Усі вони чимало вклали в <u>акції шахт «Сан-Себастьян»</u> (АПП:URL)
71.	<i>They must certainly have the biggest <u>deposits of copper on earth, down inside that mountain!</u>"</i> (AS:URL)	В тій горі мають бути <u>найбільші поклади міді на Землі</u> (АПП:URL)
72.	<i>Well, I don't know, but running just one <u>passenger train a day</u> is</i> (AS:URL)	Ну, я не знаю, але пускати один <u>пасажирський потяг на День</u> (АПП:URL)
73.	<i>You must have inherited those <u>coaches</u> from your great-grandfather, and he must have used them pretty hard. And where on earth did</i>	Ти, мабуть, успадкував ті <u>вагони</u> ще від прапрадіда, а він їх добряче свого часу поколошматив. А <u>паротяг на дровах!</u> В якій глушині ти його відкопав?

	<i>you get that <u>wood-burning locomotive</u>?</i> (AS:URL)	(АПІ:URL)
74.	<i>You just happened to choose the one week when we had a little trouble with our motive power-our new engines are on order, but there's been a slight delay-you know what a problem we're having with the <u>manufacturers of locomotives</u>-but it's only temporary</i> (AS:URL)	Просто... саме того тижня, в нас виникли проблеми з <u>локомотивами</u> – ми замовили нові, але їх затримали. Ти ж знаєш, які зараз <u>проблеми з поставками</u> ... Але це тимчасово (АПІ:URL)
75.	<i>"<u>Social reforms are slow</u>,» said Taggart coldly</i> (AS:URL)	<u>Соціальні реформи</u> впроваджуються дуже повільно, – холодно мовив Таггарт (АПІ:URL)
76.	<i>Dagny Taggart was nine years old when she decided that she <u>would run the Taggart Transcontinental Railroad</u> some day</i> (AS:URL)	Дагні Таггарт було дев'ять років, коли вона пообіцяла собі, що колись <u>керуватиме залізницею «Таггарт Трансконтиненталь»</u> (АПІ:URL)
77.	<i>The two <u>steel lines</u> were brilliant in the sun, and the <u>black ties</u> were like the rungs of a ladder which she had to climb</i> (AS:URL)	Дві <u>сталеві лінії</u> вилискували діамантами, а <u>чорні шпали</u> перетворювалися на сходишки, по яких вона мала зійти (АПІ:URL)
78.	<i>She had caught a glimpse of another world and she knew that it existed somewhere, the world that had <u>created trains, bridges, telegraph wires and signal lights</u> winking in the night</i> (AS:URL)	Їй пощастило зазирнути в інший світ і переконатися, що він таки існує: <u>світ поїздів, мостів, телеграфних стовпів та сигнальних вогнів</u> (АПІ:URL)
79.	<i>She hung around <u>the tracks</u> and the <u>roundhouses</u> like a humble student, but</i>	Дівчинка крутилась біля <u>колій</u> та <u>паровозних депо</u> , як скромна

	<i>the humility had a touch of future pride, a pride to be earned (AS:URL)</i>	учениця, але в тій скромності прозирали нотки майбутньої гордості (АПІ:URL)
80.	<i>She started as <u>night operator</u> at a small country <u>station</u>. She had to work nights for the first few years, while attending a <u>college of engineering</u>. (AS:URL)</i>	Вона почала кар'єру з посади диспетчера <u>невеличкої сільської станції</u> . Вночі працювала, а вдень навчалася в <u>інженерному коледжі</u> . (АПІ:URL)
81.	<i>He started in the <u>Department of Public Relations</u> (AS:URL)</i>	Працював у <u>відділі зв'язків з громадськістю</u> (АПІ:URL)
82.	<i>At every step of her rise, she did the work long before she was granted the title (AS:URL)</i>	На кожному щаблі свого сходження вона виконувала службові обов'язки задовго до офіційного призначення на посаду (АПІ:URL)
83.	<i>The <u>controlling stock</u> of Taggart Transcontinental was left to James Taggart. He was thirty-four when he became <u>President of the railroad Dagny</u> ... (AS:URL)</i>	<u>Контрольний пакет</u> акцій «Таггарт Трансконтиненталь» дістався Джеймсу Таггарту. <u>Президентом залізниці</u> він став у тридцять чотири роки (АПІ:URL)
84.	<i>She had never aspired to the <u>presidency</u>; the <u>Operating Department</u> was her only concern (AS:URL)</i>	Вона ніколи не прагнула <u>президентства</u> , переймалася винятково <u>виробничим відділом</u> (АПІ:URL)
85.	<i>It stood across five years of struggle, across miles of wasted track, across sheets of figures that <u>recorded the losses</u> of Taggart Transcontinental (AS:URL)</i>	Воно стояло над п'ятьма роками боротьби, над кілометрами <u>збиткової колії</u> , над аркушами паперу з цифрами збитків «Таггарт Трансконтиненталь» (АПІ:URL)

86.	<i>it stood on <u>the ticker tape of every stock exchange left in the world-as it stood on <u>smokestacks</u> in the red glare of <u>furnaces melting copper</u></u> (AS:URL)</i>	це ім'я стояло на <u>стрічках біржових апаратів</u> у тих країнах, де ще залишалися біржі, на димових трубах, осяяних полум'ям <u>мідеплавильних печей</u> (АПП:URL)
87.	<i>He was the last descendant of one of the noblest families <u>of Argentina</u></i> (AS:URL)	Він був останнім нащадком однієї з найшляхетніших родин <u>Аргентини</u> (АПП:URL)
88.	<i>He owned cattle ranches, coffee plantations and most of the <u>copper mines of Chile</u>. He owned half of <u>South America</u> and sundry <u>mines scattered through the United States</u> as small change</i> (AS:URL)	Йому належали ранчо з великою рогатою худобою, кавові плантації та більшість <u>мідних копалень Чилі</u> . Він володів половиною <u>Південної Америки</u> , а як незначний доважок – численними <u>копальнями</u> , розкиданими по всіх <u>Сполучених Штатах</u> (АПП:URL)
89.	<i>His <u>financial talent</u> was called phenomenal; no one had ever beaten him in any transaction-he added to his incredible <u>fortune</u> with every deal he touched and every step he made, when he took the trouble to make it</i> (AS:URL)	Його фінансовий талант вважали достоту феноменальним; ніхто ні в чому не здатен був цю людину переграти – він лише множив свої шалені <u>статки</u> з кожною черговою оборудкою, за яку тільки мав охоту взятися (АПП:URL)
90.	<i>Dagny was never able to discover what influences prompted James Taggart to build a <u>railroad branch from Texas</u> into the <u>wilderness of San Sebastian</u>.</i> (AS:URL)	Дагні так і не дізналася, хто спонукав Джеймса Таггарта побудувати <u>залізничну гілку</u> з <u>Техасу в пустелі Сан-Себастьяну</u> . (АПП:URL)

91.	<i>but she was only <u>an assistant in the Operating Department</u>, too young, without authority, and nobody listened (AS:URL)</i>	Та вона була тоді лише <u>асистенткою у виробничому відділі</u> , молодою і не надто авторитетною, – тому ніхто до неї не дослухався (АПП:URL)
92.	<i>They spoke about the future importance of <u>the trade with Mexico</u>, about a rich <u>stream of freight</u>, about the large <u>revenues assured to the exclusive carrier of an inexhaustible supply of copper</u> (AS:URL)</i>	Вони говорили про майбутню важливість <u>торгівлі з Мексикою</u> , про потужний <u>потік вантажоперевезень</u> , про <u>величезні доходи</u> , гарантовані <u>монопольному власнику</u> права на транспортування невичерпних запасів міді (АПП:URL)
93.	<i>They spoke at great length about the <u>poverty of the Mexicans and their desperate need of railroads</u> (AS:URL)</i>	Просторікували про <u>бідність мексиканців</u> та їхню відчайдушну потребу в <u>залізницях</u> (АПП:URL)
94.	<i>The Mexicans, it seems to me, are a very diligent people, crushed by their <u>primitive economy</u>. How can they become <u>industrialized</u> if nobody lends them a hand? (AS:URL)</i>	Мексиканці, як на мене, дуже старанний народ, затиснутий у лещата своєї <u>примітивної економіки</u> . Як вони стануть <u>промисловою країною</u> , якщо ніхто не простягне їм руку допомоги? (АПП:URL)
95.	<i>When considering <u>an investment</u>, we should, in my opinion, take a chance on human beings, rather than on purely material factors (AS:URL)</i>	Обмірковуючи свої <u>інвестиції</u> , ми маємо давати шанс людям, а не покладатися на <u>винятково матеріальні чинники</u> (АПП:URL)
96.	<i>Two of <u>the Directors resigned</u>; so did the <u>Vice-President in Charge of Operation</u> (AS:URL)</i>	Двоє <u>директорів подали у відставку</u> . Звільнився також <u>віце-президент виробничого відділу</u> (АПП:URL)

97.	<i>She thought of an engine that lay in a ditch beside the Rio Norte Line, because a <u>splice bar</u> had cracked.</i> (AS:URL)	А вона думала про паротяг, що звалився в канаві неподалік від гілки «Ріо-Норте», бо зламалася <u>рейкова накладка</u> . (АПІ:URL)
98.	<i>The old <u>theory of economic self-sufficiency</u> has been exploded long ago.</i> <i>It is impossible for one country to prosper in the midst of a starving world</i> (AS:URL)	Теорія економічної самодостатності давно померла. Неможливо, щоб серед голодуючого світу квітла якась одна країна (АПІ:URL)
99.	<i>They spoke also, at the same session, in the same speeches, about the efficiency of the <u>Mexican government</u> that held complete control of everything</i> (AS:URL)	На тому ж засіданні йшлося про ефективність <u>мексиканського уряду</u> , який чудово контролює ситуацію (АПІ:URL)
100.	<i>that such a line would be of great help in matters of <u>international diplomacy</u>, that the good will of the public opinion of the world would more than repay Taggart Transcontinental for its investment</i> (AS:URL)	мовляв, це посприє у справах <u>міжнародної дипломатії</u> , а добра воля і світова опінія цілком виправдають інвестиційні зусилля «Таггарт Трансконтиненталь» (АПІ:URL)

SUMMARY

The work is devoted to the study of professional terminology in linguistics and translation studies, exploring the structural and semantic features and ways of reproducing professional terminology in the Ukrainian translation of the Ayn Rand trilogy language and it is noted that the definition of the term is understood to mean a certain definition of a subject that corresponds to a certain field. The main feature of the term is its unambiguity within one terminological system, the presence of a clear definition, systematic and concise. In addition, all terms have a clear system. One of the most important conditions for the existence of the term is systemic, ie its existence as a separate element among others, with which it enters into certain connections and relations, fixing in its conceptual scope a certain fragment of reality and thus together with other terms providing complete and systematic reflection at the level of language of the system of knowledge accumulated by science in relation to a particular field of human activity.

The specifics of studying professional vocabulary in the translation perspective are determined and the main types of terminological vocabulary, their classification are described. A review of the artistic originality of the cult novel by Ayn Rand "Atlantis Shrugged" and indicates that the work of the writer is aimed at a wide range of readers and in its plot the author combines the themes of philosophy and economics. In the second section, special attention was paid to the terminology of Ayn Rand's novel "Atlantis Shrugged" and it was determined that in the pages of the novel most of the total are economic terms of general importance, namely 58%. A slightly smaller part is made up of economic terms of special significance - 28% and the lowest - special technical terms in the amount of 14%. The author interprets the description of economic benefits and the process through the use of a significant amount of economic terminology, which is quite harmoniously woven into the basis of the novel.

The structural synthesis of the mechanisms of creation and functioning of professional vocabulary in the novel is determined, where it is noted that among the

prepositional noun constructions binary, three-component and four-component are productive. The pragmatic functions of professionalisms in the novel are describe. In the course of writing the paper the methods of equivalent reproduction in Ukrainian translation are analyzed and the application of translation transformations for preservation of pragmatic functions of professional vocabulary in the novel is considered and such functions as nominative, significant, communicative, pragmatic and heuristic are indicated.

The third section considers which translation transformations the translator chooses in order to convey the lexical meaning of special branch terms in the target language as accurately and successfully as possible, preserving, as far as possible, the sound form and morpheme structure of the original terminological unit.

The novel "Atlantis Shrugged" by the American writer Ayn Rand can be considered a striking example of the use of economic terminology in fiction, which is an interesting study in both literature and linguistics.